د سینګاپور داستان

Ketabton.com

دري ژباړه او لنډيز: محمود کرزی

پښتو ژباړه: امید حیران

۱۳۹۴ لمریز کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سینګاپور داستان

(د لي کووان یو خاطرې)

اخیستنه او ترتیب:

محمود کرزی

ژباړن:

امېد حیران

۱۳۹۴ل کال

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

کتاب پېژندنه:

د کتاب نوم: د سینګاپور داستان

اخیستنه او ترتیب: محمود کرزی

ژباړن: امېد حیران

خپروندی: د افغانستان ملي تحریک، فرهنګي څانګه

وېبپاڼه: www.melitahrik.com

ډیزاینګر: ضیاء ساپی

پښتی ډیزاین: فیاض حمید

چاپشمېر: ۱۰۰۰ ټوکه

چاپکال: ۱۳۹۴ ل کال/ ۲۰۱۵م

د تحریک د خپرونو لړ: (۶۰)

یادونه: د چاپ حقوق له ملي تحریک سره خوندي دي او د کتاب د محتوا مسولیت لیکوال پورې اړه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لړلیک

سرلیک **مخ**

پېژندنه..۱
هغه لاره چې باید په یوازېتوب سره ترسره شوې وای...........۳
انګلستان خپل ځواکونه اوباسي..........................۱۳
د پیسو مالي مرکز جوړول...............................۱۶
د کارګري ټولنو د مرستو جلبول..........................۴۴
منصفه ټولنه، نه جیره خوړونکې ټولنه......................۴۹
تقاعدي حقونه...۵۴
په غرب کې د رفاهي پروګرامونو لګښتونه....................۵۸
د سېنګاپور سیاستونو خلک ډېر کار ته وهڅول.................۵۹
سینګاپور دیوه نړیوال سوداګریز او اقتصادي مرکز په توګه......۶۴
د ښارونو سرسبزه (شنه) کول.............................۶۵
مطبوعات او بهرنۍ ګټې...................................۶۸
ټولیزې رسنۍ..۷۴
فیلیپیني رسنۍ...۸۳

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تحریك یادښت

د افغانستان ملي تحریك د (۱۳۹۳ ل) کال په پیل کې له خپلو ګرانو هېوادوالو سره ژمنه کړې وه چې د دې کال په بهیر کې به (شل عنوانونه) بېلا بېل دیني، علمي، ادبي او ټولنیز اثار خپلې ټولنې ته وړاندې کوي. ملي تحریك دا ژمنه د یاد کال د کب پر (۲۸)مه نېټه پوره او د یوې پرتمینې غونډې په ترڅ کې یې شل عنوانونه علمي اثار هېوادوالو ته وړاندې کړل. ملي تحریك په یاده غونډه کې ژمنه وکړه چې د (۱۳۹۴ ل) کال په بهیر کې به انشاء الله د خدای (ج) په نصرت ټول ټال سل (۱۰۰) عنوانه بېلابېل علمي اثار ټولنې ته وړاندې کوي. طبیعي خبره ده چې دا اسانه کار نه دی، ډېر زیات زیار او زحمت ته اړتیا لري، خو ملي تحریك ټینګ هوډ کړی چې خپله دا ژمنه به هم د تېرې ژمنې په څېر عملی کوي. دا اثر چې ستاسو په لاس کې دی د همدې (سل عنوانونو) ژمنه کړو اثارو له جملې څخه دی، چې د چاپ جامه اغوندي. ملي تحریك هیله لري چې له دې اثر څخه به زموږ هېوادوال په زړه پورې ګټه پورته کړي. ملي تحریك له ټولو هغو لیکوالو، ژباړونکو، سمونچارو، مالي او معنوي مرستندویانو او چاپ چارو څخه چې د دې اثارو د چاپ په دې ټول بهیر کې یې یو بل سره مرسته او ملګرتیا کړې او دا فرهنګي بهیر یې بریالی کړی، د زړه له کومې مننه کوي او کور ودانی ورته وایي.

د هېواد د فرهنګ د ښېرازۍ په هیله

د افغانستان ملي تحریك فرهنګي څانګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سر خبرې

کله چې مې د سېنګاپور داستان ټول کتاب مطالعه کړ، نو ریښتنا ووایم ډېر جالب، ګټور او نادر کتاب و، سمدستي مې یې د پښتو ژبارې تکل وکړ. نوموړی کتاب اصلي په انګلیسي لیکل شوی دی چې په دري ژبه ژباړل شوي کتاب څخه ښاغلي محمود کرزي اقتباس کړی او ما هم د غه اقتباس شوی کتاب پښتو ژبې ته وژباړه.

د سېنګاپور داستان کتاب لیکوال د نوموړي هېواد د بنسټګر او لومړي ولسمشر لي کوان یوو دی، په یاد کتاب کې د نوموړي یادېزې او خاطرې لیکل شوي چې د خپلې ولسمشرۍ پرمهال یې لیکلي دي، پدې کتاب کې د نوموړي اقتصادي طرحې، د فساد پرضد مبارزه، د اقتصادي مافیا له منځه وړل او په نوموړي هېواد کې د رسنیو، روغتیا، کرنې، ښاري ښکلا، ملت جوړونه او نورو مسایلو په اړه د نوموړي بریالۍ طرحې او خاطرې لیکل شوي پدې کتاب کې دا هم لیکل شوي چې نوموړي څنګه وکړای شول سېنګاپور د یوه تش ډاک څخه د نړۍ پر مهم سوداګریز، اقتصادي، پولي او ترانیتي هېواد بدل کړي.

پدې کتاب کې دا هم لیکل شوي چې دداسې یوې ټولنې څخه ملت جوړ کړي چې د بېلابېلو مذهبونو، ډلو او متفاوتو کډوالو څخه جوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

شوي وي لکه د هندوانو، چينايانو، برتانويانو، اندونيزيايانو او هالنډيانو څخه تشکليل شوي هېواد يې د يوه موټي ملت په توګه جوړ کړ.

دا کتاب د افغانستان د اوسنيو حالاتو لپاره يوه ښه نسخه ده چې زموږ سياسيون يې پلي کړي، چې څنګه وکړای شي زموږ ملي ګټو، ملي ارزښتونو، اقتصادي خپلواکۍ، ځمکنۍ بشپړتيا او ملي حاکميت تامين کړي.

زه د قدرمن استاد ښاغلي پوهنوال محمد اسمعيل يون څخه ډېره مننه کوم چې د نوموړي کتاب د چاپ په برخه کې يې لازمې شونتياوې برابرې کړي او په غوره بڼه يې چاپ کړ، همدارنګه د قدرمن ملګري ښاغلي فياض حميد نه ډېره مننه کوم چې د کتاب پښتنۍ يې په خپلو ګوتو ډيزاين کړه او د درونډ ملګري ښاغلي ضياءالرحمان ضياء نه هم ډېره مننه کوم چې د کتاب د متن په ډيزاين کې يې خپل مخلصانه کار ونه سپموه، يوه نړۍ منندوی يم. زه نورې خبرې نه اوږدوم تاسو ته د کتاب د لوستو بلنه درکوم.

درنښت

امېد حيران

پلازمېنه کابل

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېژندنه

هغه کتاب چې د ځینو مطالبو خلاصه یې دلته وړاندې کېږي، د ډېرو لوړو او ځیرکو کړندلارو درلودونکی دی چې د سینګاپور د پېژندل شوي رهبر ښاغلي لي کوان یو (په ۱۹۲۳ سپټمبر په ۱۲ زېږېدلی) د اقتصادي او ټولنیز پرمختګ د تامین په موخه طرحه او وړاندیز شوی.

دا کړندلارې د ستونزو لپاره ګټورې حل لارې وړاندې کوي، چې یو وخت د سینګاپور خلک ورسره ښکېل وو. د ښاغلي (یو) دا کتاب ډېر ښکلی او ډېر په زړه پورې او د لوستو وړ کتاب دی، دا کتاب د تازه او نوښتګرو مفکورو څخه ډک دی، چې د اقتصادي او ټولنیزو ستونزو او شاتګ طرحه شوی او د خپله د ښاغلي (یو) له خوا په عمل کې پلی شوی.

د ښاغلي یو کتاب له شک پرته د هغو خلکو لپاره ګټور او اړین دی چې د هغوی موخه د انکشافي لارو پلټل وي چې د کلتور، عادتونو، تاریخ او د ټولنې ټولنیز جوړښت سره سمون وخوري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه څه چې دلته لولۍ ځینې مفکورې او کړنې دي چې د ښاغلي یو په کتاب کې تر بحث لاندې نیول شوي او په عمل کې د هغوی پلي کول د سینګاپور د چټک پرمختګ یې رامنځه کړي.

د ښاغلي لي کووان یو افکار او بریالیو کړندلارو د دریمې نړۍ د ډېرو رهبرانو پام ځانته اړولی دی او په ځانګړې توګه ختیځو اسیایي هېوادونو کې پلي شوي دي. پدې ډول چې دا انکشافي کړندلاره یوه غوره بېلګه او موډل دی چې د اقتصادي او ټولنیزو پرمختګونو لپاره یې د جنوبي اسیا هېوادونو لپاره وړاندې کړي. د لي کووان یو ځینې ستراتیژۍ چې د سینګاپور او سنی پرمختګ هغه ته منسوبېږي په لاندې ډول وړاندې کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه لاره چې باید په یوازېتوب سره ترسره شوې وای

داسې اثار او کتابونه شته دي چې د ماشینو جوړولو، ماشین جوړولو یا د کتابونو لیکلو طریقې انسانانو ته زده کوي. خو ما په ټول ژوند کې داسې کتاب نه لوستی او نه لیدلی چې خلکو ته د ملت جوړونې لاره وښيي، هغه هم داسې ملت چې له بېلابېلو ډلو لکه، چیني کډوال، برتانوي هندوان، اندونیزیایان او هالنډیانو څخه جوړ شوی وي. همدارنګه ما تراوسه داسې کتاب نه دی لیدلی چې د داسې خلکو لپاره د ګټې وټې چل وښيي چې پخوانی حیثیت د سوداګریز بندر په توګه له لاسه ورکړی وي او د لوږې له ګواښ سره مخ وي.

ما هېڅکله انتظار نه درلود چې په ۱۹۲۲ کال، د ۲۲ کلنۍ په عمر به د خپلواک سینګاپور مسوولیت او د دوه میلیونو نفوسو زیمه واري په غاړه واخلم. له ۱۹۵۹ کاله څخه هغه وخت چې ۳۵ کلن وم، د سینګاپور د خپلواک دولت

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی وزیر وم. موږ په ۱۹۶۳ د مالیزیا فدراسیون سره یوځای شوو، خو ډېر ژر د سینګاپور او فیډرالي حکومت ترمنځ د اساسي نظرونو اختلاف راغی، دا چاره ددې سبب شوه چې یو ناڅاپه د ۱۹۶۵ کال په اګست کې د یوه خپلواک دولت په توګه رامنځته شو او د پرمختګ ستونزمنه لار او د بې وزلۍ څخه په یوازې ځان ووځو.

زموږ څخه وغوښتل شو چې مالیزیا پرېږدو او خپل نوی برخلیک پخپله وټاکو، دې وخت کې ډېرې ستونزې زموږ پر مخ پرتې وې او زموږ بقا یو ناشونی ښکارېده، سینګاپور یو طبعي هېواد نه وو؛ زموږ مملکت داسې پخپله مو رامنځته کړی و او د تاریخ په اوږدو کې مو د نورو هېوادونو تر قلمرو لاندې ګڼل کېږدو، موږ یوازې هغه هېواد و چې انګلستان د خپل سوداګریزو توکو د بندر په توګه رامنځه کړی و او د خپلې نړیوالې سوداګرۍ د یوځای کېدو د ټکي په توګه ګټه اخیسته، دا هغه جزیزه وه چې موږ ته ډېره نیمګړې په میراث پاتې وه، دا ځمکه په حقیقت کې هغه زړه و چې بدن یې زموږ په اختیار کې نه و.

زموږ د خپلواکۍ نه وروسته مطبوعاتي تبصرې د بدبینۍ او ناهیلۍ نه ډکې وې او دې کار زه ډېر زورولم. یوه لیکوال د مستعمرو څخه د انګلیستان وتل د روم امپراتورۍ د نزول سره پرتله کول، چې د مستعرو څخه د رومي ځواکونو د وتلو نه وروسته هلته نظم خراب، بې قانوني او ګډوډي رامنځته شوه او وحشي قومونه پر امپراتورۍ مسلط شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دینین وارنر په ۱۹۲۵ نېټه په Sydney Morning Herald کې داسې ولیکل" یو خپلواک سینګاپور درې کاله مخکې د پاتې کېدو وړ نه وو. هېڅ داسې نښه نښانه نه وه چې سینګاپور دې د پاتې کېدو قابلیت ولري.

" ریچارډ هیو په ۱۹۲۵ کال د اګسټ په ۲۲ نېټه په London Sunday Times کې داسې ولیکل (که د برتانیې هڅې چې ۱۰۰ میلیونه پونډه لګښت لري بندې شي، د سینګاپور اقتصاد به سقوط وکړي.) ما دا ډول اندېښنې پرځای بلل خو چاته مې نه ویلې؛ زما دنده داوه چې خلک هیله من کړم نه دا چې د هغوی روحیه کمزورې کړم.

یوه مهمه پوښتنه چې زما په ذهن کې ګرځېده داوه چې برتانیه ترکله کولای شي په سینګاپور کې خپلې اډې وساتي، د برتانیې لومړی وزیر ویلسن پارلمان کې د خپل ګوند غړو د مخالفت سره مخ و، د (سویز شرق کانال) ډېر لږښت درلود او د کارګر ګوند لپاره یې ډېرې رایې نه درلودې.

د برتانیې حکومت کارګر ګوند غوښته چې خپلې پیسې ډېرې په پرمختیایي پروژو کې ولګوي، چې پدې کار سره یې رایه ګټله.

د امریکا متحده ایالات یوا ځیني قدرت و چې کولای یې شو په ختیځې اسیا کې امنیت او ثبات تضمین کړي او په خپل وار په ویتنام کې د ګوریلایي جنګ کې بوخته وه، چې د امریکا په متحدینو او په اسیایي او افریقایي هېوادونو کې یې شدید درز اچولی و، د شوروي اتحاد او د چین جمهوریت لخوا د امریکا ضد

(c) ketabton.com: The Digital Library

پروپاګنډې په دربمه نړۍ یو اغېزمن کار و ، ما داسې احساس کاوه چې متحده ایالاتو ته اجازه ورکول چې د برتانیې نقش سره په سېنګاپور کې مقابله وکړي که ناممکن وي لږ تر لږه له سیاسي اړخه به لوړه بیه ولري.

له بل پلوه استرلیا او نوی زیلانډ د سېنګاپور لپاره باوري تضمین کوونکي نشوای کېدای،ما دا وېره لرله چې د برتانیا نفوذ به ورو ورو خو په قطعي ډول به لږ شي او د متحده ایالاتو نفوذ به ډېر شي. لکه زما د نسل پشان د هغه نسل چې د امپراتورۍ په خېټه کې لوی شوی و ، د دا ډول یو بدلون هضمول اسانه نه و.

په نوې اوضاع کې ستونزمنه وه چې له برتانیې پرته د امریکا خواته راشم، انګرېزانو په ډېرې نرمۍ سره غوښته خپل نظر تحمیل کړي، پدې اړوند د امریکایانو چلند د انګرېزانو سره ډېر توپیر درلود ؛ دا ډول توپیر د جنوبي ویتنام د مشرانو سره په ښکاره ډول لیدل کېده ؛ ان د تایلینډ او فیلیپین مشران چې دومره تر ګوابښ لاندې نه وو ، هم د امریکا د سرزوري چلند سره مخ وو. امریکا د عروج پرلور یو ځواک و د ځواکمنو مټو سره او غوښته یې ترې ګټه واخلي ، زما بله اند ېښنه د سېنګاپور له قلمرو څخه دفاع وه ، دا په داسې حال کې وه چې موږ کافي نظامي ځواک په واک کې نه درلود ، موږ دوه نظامي کنډکه درلودل او دواړه د یوه مالیزیایي تورن ترقوماندې لاندې وو ، پوښتنه داوه چې څنګه ژر کولای شو د سېنګاپور څخه د دفاع لپاره نظامي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځواک جوړ کړو ولو که لومړنۍ او لږه هم وي، موږ اړ وو چې له کودتا یا د نورو له تېري څخه ځان وژغورو، چې مالیزیایي افراطیونو کولای شو د مالیزیایي ځواکونو نه په ګټنې زموږ د هېواد پروړاندې پیل کړي،

دې ډول کرغېړنو حرکتونو کولای شول چې هغه خپلواکي چې مو ترلاسه کړې ورته زیان ورسوي او شاتګ ته مو اړ کړي، په کوالالمپور کې د مالیزیا ځینې رهبران پدې نظر وو چې سېنګاپور ته باید هېڅکله اجازه نه وای ورکړل شوې چې له مالیزیا څخه بېل شي.

دا اشخاص پدې باور وو چې سېنګاپور باید په زور غاړې ایښودو ته برابر شوی وای، په هغه صورت کې چې یوه پېښه کېدله او څه شی په سرتونکو عبدالرحمان(دهغه وخت د مالیزیا رهبر) راتله، تورن عبدالرازق د لومړي وزیرۍ مقام ته رسېده او د مالیزیا افراطي رهبرانو هغه مجبوروه چې د د سېنګاپور په اړه د (تونکو) سیاست ته تغیر ورکړي، دې کار کولای شو چې سېنګاپور د تاوتریخوالي سره مخ کړي، یو د بې باورۍ او خطرناک وخت وو.

سره له دې چې له دې ډول اندېښنو سره لاس او ګرېوان وم، مجبوره وم یو بل مهم کار چې د په هېواد کې د نظم ساتنه او قانون و ځواب ویوونکی و اوسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږ وېره درلوده، کله چې د ماليزيا ملي واحد سازمان ماليزيايي پلويان متوجه شي که د ماليزيا حکومت هغوی يوازې پرېږدي، له کنټروله اوځي او د اټکل نه لرې اقدامات تو لاس پورې کړي، بلخوا زموږ اکثريت پوليس ماليزيايي الاصله افراد ول. سېنګاپور ته ددې اشخاصو وفاداري کولای شوای د سېنګاپور حکومت د ماليزيايي سينګاپوري شورشيان بدلون وکړي او ماليزيا سره د سېنګاپور د بيا يوځای کېدو پلويتوب وکړي، نو موږ سېنګاپور سره ددوی له ملاتړ څخه ډاډمن نه وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داچې ګاه کېنګ سووي (Goh king Swee) لېوال وو چې زموږ د امنيتي ځواکونو جوړښت پر غاړه واخلي، د امنيت له اړخه يو څه ارامه شوم. کېنګ سووي چې په برتانيه کې يې زده کړې کړې وې په ۱۹۲۵ کال کې د سېنګاپور د لومړي وزير په توګه وګمارل شو، ما دا هوډ درلود چې د کورنيو چارو او ملي دفاع وزارتونو مسوولیت د يوه وزارت په چوکاټ هغه ته ورکړم، دا چاره هغه سره دا مرسته کولای شوای چې د پوليسو څخه د پوځ د روزنې په برخه کې ګټه واخلي، نظامي ځای ته د کېنګ سووي لېږد، په ماليې وزارت کې لويه تشه رامنځته کړه، ما دا موضوع هغه سره شريکه کړه او دواړو د ليم کيم سان (lim kim san) د ماليې وزير په توګه وګماره، د کېم سان يو کارنده سړی و، کاريګر شخص و، هغه پرته له ستونزې د کېنګ سووي سره هم کار کولای شوای. دې چارې ښاغلي کېنګ ته فرصت ورکاوه چې ترڅو په غير رسمي ډول د اقتصادي سياست په برخه کې مرسته وکړي.

دريمه مسله او ترټولو لويه مسله چې ورسره مخامخ وو هغه اقتصاد وه

-څنګه کولای شوو ولس لپاره د ډوډۍ غم وخورو؟

اندونيزيا موږ سره په مخالفت او سيالۍ کې وه او سوداګرې د رکود په حالت کې وه، ماليزيايانو غوښتل سېنګاپور له پامه وغورځوي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلو سوداګریزو شریکانو، واردوونکو او صادروونکو سره د خپلو بندور له لارې نېغ په نېغه معامله وکړي، هغه خپلواک سېنګاپور څنګه کولای شو د برتانیې د تسلط نه پرته په خپلواک ډول خپله بقا وساتي؟ پداسې حال کې چې بېکاري په سلو کې ۱۴ سلنه وه او د لوږېدو په حال کې وه، باید دې ډول اساسي پوښتنو ته ځواب ویلی شوای وای، سربېره پردې روښانه وه چې موږ باید په نوي معیشت لاره جوړه کړې وای، ما وارداتي مواد لیدلي وو چې سېنګاپوري کارکوونکو په کره ډول هغه درجه بندي کول او د صادراتو لپاره یې چمتو کول.

له دې نه وروسته خام مواد چې د مالیزیا او اندونیزیا څخه سېنګاپور ته وارد ېږي، صادرولو ته اماده کېږي، زموږ په واک کې نه وو. موږ مجبور وو یو نوی اقتصاد رامنځته کړو او نوې لارې او طرحې تجربه کړو، هغه طرحې او کړندلارې چې د نړۍ په هېڅ ګوټ کې چا نه وي تجربه کړي، ځکه داسې هېواد نه وو چې موږ دې ترې تقلید کړی وای، هانکانګ یوازینۍ جزیره وه چې له موږ سره یې ورته والی درلود؛ خو د هانکانګ حکمراني یوازې د انګلستان په لاس کې وه او چین یې د خپل وروستۍ ځمکې په توګه په واک کې لرله. له اقتصادي نظره، هانکانګ تر ډېره د چین برخه وه او د اتصال او اړیکو د پل په توګه یې د چین او پانګوالې نړۍ او د غیر کمونیست هېوادونو سره یې د سوداګرۍ دنده ترسره کوله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې مسلو په اړه له دقت وروسته او هغه بدیلونه چې په لاس کې مو وو ، دې پایلې ته ورسېدو چې که کېدای شي سېنګاپور د اسیا په جنوب ختیځ کې د یوه جزیره ډوله ښاري دولت په توګه پاتې شي، نشي کولای د یوه عادي سیاسي واحد ته توګه عمل وکړي، د داسې یو ښاري دولت د پایښت لپاره لازمه ده چې د هغه خلک خارق العاده کوښښونه وکړي او باید متحد ، اوړېدونکي او د شرایطو سره برابر خلک اوسي ، موږ چې پداسې یو ښاري هېواد کې ژوند کاوه باید داسې خلک پاتې شوي وای چې خپلې چارې مو اغېزمنې او نظر ګاونډیانو ته ارزانې ترسره کولای؛ ځکه زموږ ګاونډیو داسې هوډ درلود چې موږ هېڅ وګڼي او زموږ رول د یوه سوداګریز ګودام او دلال په توګه له منځه یوسي.

زموږ ترټولو لویه پانګه زموږ د خلکو باور و ، دا باور موږ د خپلې مبارزې له لارې ترلاسه کړی و ، چې د خپلو خلکو په نه شتون کې، پرته د کومې وېرې، د کمونیستانو او مالیزیایي افراطیونو پرورانډې مو پیله کړې وه او دا کار مو هغه وخت وکړ چې زموږ پولیس او پوځي ځواکونه لا تراوسه د مالیزیا مرکزي حکومت په لاس کې وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمونېستانو زه او زما همکارانو ته ډېر بد د فوډالېستانو د نوکرانو په توګه نظر کاوه ، خو کله چې حالت بدتر شو ان چینایان چې چپ خواته يې مېلان درلود هم زموږ د معترضینو دفاع ته را ودانګل موږ ډېر احتیاط کاوه چې د هغو خلکو باور چې زموږ په برخه شوي وو د اداري فساد له امله له لاسه ورنکړو. ما دې سیاسي پانګې ته سخته اړتیا درلوده، ترڅو وکولای شم د سېنګاپور د عالي او ګټور سوداګریز موقعیت څخه، د هېواد د یوازینۍ ملي شتمنۍ په توګه اعظمي ګټه پورته کړم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

انګلستان خپل ځواکونه اوباسي

په کال ۱۹۶۶کله چې ما او (سووي) له ډینیس هیلي څخه غوښتنه وکړه چې یو شمېر جنګي هاکر هنټر ماډل الوتکې پرموږ خرڅې کړي، هغه وخندل...

پداسې حال کې چې موږ ته یې ګوتخنډنه کوله، هیلي Hili و پوښتل، ستاسو د پوښتنې موخه له جنګي الوتکو څخه څه ده؟ پداسې حال کې چې د برتانیې هوایي ځواکونو زموږ دفاع پرغاړه درلوده، پرته له دې چې موږ الوتکه واخلو، لندن مو پدې موخه پرېښود چې د اړتیا پر مهال به انګلستان د سینګاپور څخه دفاع کوي. موږ د برتانیې د ځواکونو څخه چې موږ ته یې دفاعي بارو راکاوه ډېره اړتیا درلوده، له دې نه مخکې چې موږ له خپل ځانه دفاع وړتیا پیدا کړو، د برتانیې ځواکونو سینګاپور پرېښوده، زما په اند موږ ددې جوګه نه وو چې له ځانه دفاع وکړو. په سینګاپور کې د انګرېزي ځواکونو شتون خلکو ته ډاډ ورکاوه؛ له دې ډول ډاډ پرته بهرنۍ پانګه اچوونه نه کېده، د ځینو توکو صادرول او چوپړتیاوې یوازینۍ لاره وه چې موږ کولای شول د هغه له لارې د هغو ځوانانو لپاره چې د پوهنتونونو څخه فارغېږي، د کار یوه زمینه ورته برابر کړو او د پراخې بې کارۍ څخه مخنیوی وکړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هغه کال په جنوري میاشت کې مې د انګلستان لومړي وزير هارولډ ویلسن سره د همګټو هېوادونو په بېړني غونډه کې چې په لاګوس کې د روديشيا د خپلواکۍ د یو اړخیزې اعلامې په اړه جوړه شوې وه ورسره ملاقات وکړ، موږ ددې کنفرانس په غاړو کې په سینګاپور کې د برتانیې د پاتې کېدونکو ځواکونو پر موضوع خبرې وکړې.

هغه ماته معلومات راکړل چې کېدای شي مجبور شي خپل ۲۵۰۰۰ څخه تر ۵۰۰۰۰ زره نفرو عسکر له مالیزیا څخه بهر کړي.

که څه هم هغه څرګنده کړه چې تراوسه پدې اړوند پرېکړه نه ده شوې، خو زما انګېزه داوه چې هغه د ځواکونو د حرکت په درشل کې وو، د برتانیې د ادارې د لا روښانه درک لپاره او د هغه هېواد په دفاعي بحث په اړه مو په ۱۹۶۷ کال د اپرېل میاشت مو په لندن کې سره بیا ولیدل.

د سویز له ختیځ څخه د ځواکونو ویستلو په کارګر او محافظه کار ګوندونو کې ډېر پلویان درلودل ددې ګوندونو ډېری لیکوالو مبصرینو او ډېری رهبرانو له دې مفکورې څخه ملاتړ کاوه، چې ما لپاره ټکان ورکوونکې وه، ښاغلي ډېنس هیلي د رسنیو پر وړاندې څرګنده کړه چې د ځواکونو بېړني وتل د برتانیې په کابینه کې قوي پلویان لرل.

دا اشخاص د جورن براون د ویلسن څخه وروسته چې د کابینې دوېم کس دی رهبري کېدل، پال جنسن د (نیو سټېسمن) ورځپاڼې مدیر په

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹۲۸ کال په پوره ډاډ سره د سویز ختیځ څخه د برتانیه یي ځواکونو کره تاریخ خپور کړ، د سویز له شرق څخه د ځواکونو وتل هغه مفکوره وه چې په اسانۍ سره یې کولای شول په کارګر ګوند کې ځانته ډېر پلویان جلب کړي. د محافظه کار ګوند وزیر او د مالیې او اقتصاد مجازي وزیر راته وویل چې د هغه په ګوند کې یو شمېر زیات د اروپا سره د یوځای کېدو پلویان وو چې د سویز له ختیځ څخه له د انګلیسي پوځونو د ویستلو له مفکورې څخه کلک ملاتړ کاوه.

د انګلستان ځواکونه باید لږ د سولې او ثبات لپاره په سیمه کې لږه وسیله وي او باید نظر پخواته د سیمې د ستونزو حل لپاره یو کمزوری ځواک په توګه مرسته وکړي، هغه ماته ګواښ وکړ چې د انګلستان نظامي سیاست د اسیا د جنوب ختیځ په اړه به ډېر داوسني حکومت په دوران کې بدلون ومومي. په سیمه کې د انګلیسي ځواکونو د موجودیت په اړه چې زموږ د خپلواکۍ ضامن بلل کېده ماته یو تشویش پیدا کړی و.

په پایله کې ما او کېنګ سووي پرېکړه وکړه چې پدې اړه د برتانیې د نهاي پرېکړې په اړه صرفنظر وکړو او ژر تر ژره د نظامي ځواکونو په اړه چې په ښکاره ډول موجودیت ولري یو اقدام وکړو، زموږ ددې کار څخه موخه داوه چې تر څو خپل خلکو او ګاونډیانو ته دا څرګنده کړو چې موږ کولای شو له خپل ځانه دفاع وکړو. له دې نه مخکې چې یوه ورځ لندن پرېږدو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د پیسو مالي مرکز جوړول

که په ۱۹۲۵ کال کې د مالیزیا څخه د سینګاپور د بېلتون پر مهال چا وړاندوینه کړې وای چې سینګاپور به یوه ورځ د نړۍ یو مالي او اقتصادي مرکز وي، خلکو به ورته لېوني ویلې وای، یوه مهمه پوښتنه چې نن ورځ راپورته کېږي چې د لېونتوب دا وړاندوینه څنګه په ریښتیا بدله شوه! څنګه وشول چې د سینګاپور پلازمېنې په رڼاګانو ډکې لوړپوړیزې ماڼۍ او دفترونه د زرګونو کمپیوټرونو څخه په ګټنې د لندن، نیویارک، توکیو، فرانکفورت، هانکانګ او د نړۍ ځینې نورو مهمو اقتصادي او مالي مرکزونو سره ونښلېږي او په اړیکه کې شي؟

دا کار په ۱۹۲۸ کال کې په بشپړه توګه له اټکل نه لرې ښکارېده. د ډاکتر وینزیمویوس (Dr .Winsemius) ټلیفوني خبرې چې ده له خپل ملګري او په سینګاپور کې د امریکا بانک له مرستیال سره یې کړې وې، په یادولې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خپل ملګري ته چې په هغه ورځ په لندن کې وه داسې وویل:
„وګورئ ښاغلی وان اونن، موږ (سینګاپور) غواړو په لسو راتلوونکو کلونو کې د سهیل ختیځې اسیا مالي مرکز واوسو،،.

ښاغلي وان اونن په ځواب کې وویل: „ډېر ښه لندن ته راشئ. تاسو کولای شئ په پنځو کلونو کې دا ډول وړتیا پیدا کړئ،،.

وینسیمیوس له ځنډه پرته لندن ته لاړ. وان اونن هغه داسې یوه دفتر ته ویوړ چې هلته لویه ځمکه وه او ورته یې وویل: دلته وګورئ، مالي او پولي نړۍ له زوریخ څخه پیلېږي. د زرویخ بانکونه سهار نهه بجې خلاصېږي، ورپسې د فرانکفورت او وروسته بیا د لندن بانک کار پیلوي. له غرمې نه وروسته د زوریخ بانکونه تړل کېږي او ورپسې د فرانکفورت او لندن بانکونه خپل کارونه پای ته رسوي. کله چې په اروپا کې دا بانکونه خپلې دروازې وتړي، د نیویاک بانکونه پرانیستل کېږي. په دې وخت کې لندن خپل د پیسو جریان او د نړۍ مالي معاملات نیویارک ته سپارلي، له غرمې نه ورسته نیویارک هم د خپلو بانکونو دروازې تړي او خپلې دندې د سانفرانسیسکو بانکونو ته سپاري. کله چې د سانسفرانسیسکو بانکونه خپلې ورځنۍ چارې پای ته رسوي، نو د شپې توره تیاره خپرېږي او خلک ویده کېږي. په وخت کې د څو ساعتونو لپاره د نړۍ پولي فعالیتونه ځنډېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر هغې چې په سبا سهار یې نهه بجې د سوېس په وخت یې بانکونه بیا پرانیستل کېږي. که چیرې موږ سېنګاپور په دې دوو معاملاتي وختونو کې ونیسو، مخکې له دې چې سانفرانسېسکو خپل ورځني فعالیتونه پای ته ورسوي، سنګاپور به وکړای شي د نړۍ د معاملاتو اصلي دنده پر غاړه واخلي او ورته دوام ورکړي. کله چې سېنګاپور خپلې ورځنۍ چارې پای ته رسوي نو د زرویج بانکونه خپلې دروازې پرانیزي او معاملات به ترسره کوي. پدې ترتیب د نړۍ مالي او پولي کړۍ کې د سېنګاپور داخلول، د جوړېدو وخت څخه تر اوسه پورې به دا لومړی ځل وي چې د نړۍ د پیسو او مالي کاروبار به په ۲۴ساعتونو کې دوراني بڼه خپله کړي.

د وینزیموس د غوښتنې پر بنسټ، وان اون یو څېړنیز اثر ولیکه او (Hon sui sen) ته یې چې د سېنګاپور د اقتصادي پرمختګ د وبورډ مشر و ویې لېږه. هان سوی سن هغه څوک و چې د وینزیمیوس سره یې زما اړیکه ساتله. سوی سن به زما لیدو ته راغی او وړاندیز یې وکړ چې موږ باید د ټولو هغو اسعارو باندې بندیزونه چې د پولي معاملاتو څخه د سېنګاپور او سټرلېنګ پونډ حوزې له نه د بهرو هېوادونو له خوا لګېدلي وو له منځه یوسو.

موږ تر اوسه د پونډ سټرلېنګ حوزې برخه وو او په دې حوزه کې زموږ غړیتوب موږ دې ته مجبورولو ترڅو د اسعارو محدودیت پر پولي لېږدونو وضع کړو، کله چې سوی سن د اسعارو صندوق جوړېدو مسله د هانګ کانګ اسعارو صندوق پشان د سنګاپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لپاره د انګلستان بانک د يو مامور سره شريکه کړه، هغه ته وويل شول د هانګ کانګ د اسعارو ترتيبات د تاريخي والي لپاره يې منل شوي وي. د اسعارو صندوق جوړېدل ځکه موږ ته اړين وو چې دې ډول صندوق موږ ته اجازه راکوله چې چې د يوه ډالري بازار خاوندان شوو. د انګستان بانک دا موضوع جدي ونه نيوله او سينګاپور د سترلينګ حوزې په پرېښودو مجبور شو. په هر صورت څلور کاله وروسته د برتانيې حوزې نو موږ پې خوزه منحل کړه، خو سرچپه هانک کانک، سينګاپور نه دا امتياز درلود چې د لندن ښار د شهرت او باور څخه د نړۍ د بانکي او مالي مرکز په توګه ګټه واخلي؛ او نه د انګلستان بانک څخه برخمن وو، هغه بانک چې د تجربو د سمبول، باور، او د نړۍ د پولي او مالي سالم مديريت څخه برخمن و.

په ۱۹۶۸ کال کې سينګاپور د دريمې نړۍ له هېوادونو څخه ګڼل کېده، ددې لپاره چې نړيوال بانکوال سينګاپور ته وهڅېږي، لازمه وه چې ټولنيز عدالت تامين شي؛ د کار او ژوند مناسب چاپيريال رامنځته شي، کافي او د باور وړ بنسټونه جوړ شي؛ علمي او مسلکي خلک د بهرنيو ګمارونکو ته ورسېږي.

ددې سربېره موږ بايد بهرني پانګوال او بانکوال متقاعد کړي وای، چې د سينګاپور پولي بورډ (Currency Board) او پولي ادارې دا مهارت او وړتيا لري چې زموږ د بانکوالی له صنعت نه څارنه او ساتنه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما او کېنګ سووي د خپلواکۍ له هماغې لومړۍ ورځې نه مو دا پرېکړه کړې وه، چې سېنګاپور مرکزي بانک ونلري، چې د پيسو خپراوی پيل کړي موږ هوډ درلود زموږ پيسې د بهرنيو کرنسيو پروړاندې په ځانګړي ډول د متحده ايالاتو پر وړاندې خپل ارزښت ټيټ نکړي. موږ خپل پولي بورډ خوندي کړ، دې بورډ اجازه لرله په هغه صورت کې چې د بهرنيو اسعارو د ملاتړ په نه لرلو سېنګاپوري ډالر خپاره کړي. د سېنګاپور پولي اداري(MAS) موسسه د يوه عادي مرکزي بانک ټول صلاحيتونه په واک کې لري، د پولي بانکنوټونو د خپرولو نه پرته.

د سېنګاپور پولي اداره هراړخيزه مسلکي پوهه لري، دا اداره د قوانينو، مقرراتو او اصولو سره سم فعاليت کوي چې چې په ترتيب سره نظر لاندې نيول کېږي ترڅو د مالي او پولي تازه چوپړتياوو او پرمختګونو باندې ځان چمتو کړي. موږ د باور، سلامتۍ، وړتيا او د مالي سالم قضاوت پر لور هره لار په پوره ځيرکتيا او احتياط سرته ورسوله، زموږ د مالي/پولي مرکز د جوړولو کيسه لويه ده، پدې برخه کې موږ څرنګه د خپل سېستم باور جوړ کړی او تجربه لروونکي او پوه مديران مو روزلي دي. چې بانکونه، د پانګونې شرکتونه او مالي موسسې موږ په بريالۍ توګه وڅاري. همدا کړنې وې چې موږ د خپل مالي/ پولي سېستم د ناکامۍ ګوابن حد اقل ته نږدې کړو. په پيل کې موږ د يوه اسيايي ډالري بازارک چې د اروپايي بازار سره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوه لیکه کې وه پیل کړ. دا د بانکونو ترمنځ یو بازار و چې په سینګاپور کې موجود و چې د تقریض په موخه یې بهرني اسعار د سیمې بانکونو ته پیدا کول.

چې وروسته د اسیا ډالري بازار د اسعارو او مالي مشتقاتو په برخه کې او د هغو سهمونو څخه یې ولړولې چې په بهرنیو پیسو نومول شوې وې. دې بازار په ورو - ورو لوی پورونه، د پور د اسنادو خپرول او د پانګونې د صندقونو مدیریت یې هم د خپل کار یوه برخه وګرځوله.

د اسیایي ډالر د بازارونو ارزښت په ۱۹۹۷ کال کې تر ۵۰۰ میلیارده ډالرو څخه پورته و.

دا ارزښت زموږ د داخلي بانکي بازار د حجم درې چنده و، ددې بازار د ودې میزان خارق العاده و ځکه چې د بازار غوښتنو ته یې ځواب ویلی شو. کې د پانګونې او سوداګرۍ نړیواله پراختیا په پایله نړیوال مالي معاملات په ټولیزه توګه لوړ شول او شرقي اسیا یې احتوا کړه. پدې منځ کې سینګاپور (چمتووالی یې چې درلود) د سیمې د پولي/مالي نښلېدو د مهمو او کلیدي ټکو په حیث راڅرګند شو.

په لومړیو کې د ۱۹۸۵-۱۹۲۸ کلونو ترمنځ سینګاپور د سیمې ټول بازار په واک کې درلود او د سیالۍ سره مخ نه و. موږ هغه مالیات چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

په له(د پانګوال د مالیې د سنجونې نه مخکې) د بهرنیو پانګوالو د کتې په حساباتي ربع باندې وضع شوی و او د پانګونې شرکتونو پواسطه چې دولت ته یې حساب ورکاوه له منځه یوړه، دا کار ددې سبب شو چې ګڼ شمېر د پانګونې او مالي شرکتونه سېنګاپور ته جلب شول. ددې سربېره موږ د اسیایي ډالرو ټولې سپارښتنې د اقلي زېرمو او ضروري سیالیت قانون د تطبیق پواسطه وبښل(دې کار د پانګونې دوران چټک کړ) په ۱۹۹۰ کلونو کې سېنګاپور د نړۍ د یوه لوی مالي او اقتصادي مرکز حیثیت ترلاسه کړ او د اسعارو بازار یې له ټوکیو بازار څخه وروسته د نړۍ لوی بازار ګڼل کېده، زموږ له بریاوو څخه په تقلید، د ۱۹۹۰ کلونو په منځ کې د سیمې ډېرې هېوادونه پدې فکر کې شول د مالي بارزارونو جوړولو او پراختیا ته کار وکړي. ځینې ددې هېوادونو څخه د داخلي او بهرنیو پانګوالو د جلبولو په موخه د مالیاتي امتیازونو په ورکولو لاس پورې کړ د هغو امتیازونو په پرتله چې موږ یې وړاندې کوو، سخاوتمند او ډېر و. هغه څه چې سېنګاپور یې نظر نورو ته متمایزاوه هماغه کلک اساسات و چې زموږ مالي او پولي مرکزونه یې پیاوړي کړي و.

دا اساسات عبارت و له: د قانون حاکیمیت، خپلواکه قضایي نظام او باثباته، باکیفایته او صادقه حکومت چې سالم اقتصادي سیاست یې تعقیبوه، او هر کال د کافي بودیجې څخه برخمن و. دا ځانګړنې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سېنګاپوري ډالرو د تقويت سبب شو او د تورم د وارداتو مخه مخنيوى وشو.

په ۱۹۷۹ کلونو کې مورږ نباغلي جېم سليتر يو انګليسي پانګوال چې د شتمنيو د سلب په څانګه کې يې تخصص درلود د ماسره ليدو په موخه سېنګاپور ته راغى. کله چې ابډ وارډ هيت(د برتانيې لومړى وزير د ۱۹۷۰-۱۹۷۴) کلونو ترمنځ صدراعظمۍ ته ورسېد، د برتانيې مطبوعاتو اعلان وکړ چې هغه د خپلې برخو او دارايو ما هغه سره يو کال مخکې کتلي و، چې د انګليستان د هيت لخوا برابرشو و ما په هغه وخت کې ما د سېنګاپور د اسهامو په بازار کې د نباغلي سلېټر شراکت څخه تود هرکلى وکړ.

څخه موده وروسته، په ۱۹۷۵ کال کې، سووي سن زمورږ د ماليې وزير ماته خبر راکړ چې د سلېټر د اسهامو شرکت چې د يوه عامه شرکت په توګه ثبت وه لاسونه کړې وه، د ماليې وزير د معلوماتو له مخې، سليټر او همکاران يې د هاپار برادرز او د هغه د څانګو شتمني يې په غير قانوني توګه خپل او د يادې کمپنۍ د ځينو مديرانو شخصي حسابونو ته انتقالول، دا باور يوه جرمي سرغړونه وه چې پانګوالو په سليټر او همکارانو باندې يې کړې وه، سلېټر او همکارانو يې د هاپار شرکت برخوالو او نورو پانګې اچوونکو سره يې خيانت کاوه، ستونزمنه وه چې د لندن د اسهامو د يوې لويې او مشهورې کمپنۍ په اړه څېړنې وکړي. په هغه صورت کې چې زمورږ

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرېنې ناسمې او غير موجه ثابتېدلی، له شک پرته زموږ شهرت ته يې شديد زيان اړوه. ايا لازمه وه پر سلېټر ددې ګواښونو سره کومه اقدام وکړو؟ زه دې هوکړې ته ورسېدم چې موږ مجبور وو چې د ونډو بازار او شهرت ساتلو لپاره داسې يو اقدام وکړو، هغه خبرېنې چې پيل شوې څرګنده يې کړه ې د هاپار شرکتونو د شتمنيو د غلاکولو لپاره منظمه دسيسه او پلان جوړ شوی و. ددې سربېره څرګنده شوه ې دا توطيه د لويو درغليو يوه وړه نمونه وه. د سلېټر جنايتکارانه فعاليتونه د سېنګاپور څخه ماليزيا، هانکانګ او بلاخره لندن ته چې ددې غلاوو يو لوی زيرمتون و رسېدله. سلېټر او همکارانو يې د په هانکانګ کې د (هاپار) له ځانګو څخه په ګټې اخيستو په هغه ښار کې ثبت شوې ونډې پېرلې او سپايدار شرکت باندې يې چې د سليتر –واکر بشپړ ملکيت و خرڅولې. ناقانونه ګټه چې له دې لارې يې په لاس راوړلې د سلېټر واکر د شرکت د مديرانو ترمنځ وېشل کېدلې.

هغه چاچې ددې ناوړه کار مسوووليت پر غاړه درلود؛ عبارت و له جيم سلېټر، ريچارډ تالينګ، د هاپار شرکت رييس او اوګليوي واټسن، دهغه شرکت اداري امر واټسن لومړی لندن ته او وروسته بلجيم ته وتښتېدل، هغه هېواد چې موږ ورسره د ېېرته راستنېدونکو کډوالو تړون نه درلود. سلېټر او ټارلېنک د لندن اوسېدونکي وو موږ هيله وکړه چې هغوی محکمې ته د حاضرېدو لپاره سېنګاپور ته راوګرځول شي؛ خو د انګليس چارواکو زموږ په غوښتنه د ښاغلي

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلبېتړد بیرته راګرځېدو په اړه مثبت نظر رانکړ. د لندن په محکمو کې له دریو کالو دعوې وروسته، بلاخره د برتانیې د کورنیو چارو وزیر په کال ۱۹۷۹ د پنځه وو تورونو په تړاو د تارلینګ د بېرته راګرځېدو امر ورکړ. دا پنځه تورونه چې په ټوله کې ۱۷ تورنه وو هغه واړه تورونه وو چې وړې جزاګانې یې درلودې، ټارلېنګ محکمې ته کش شو او د شپږو میاشتو لپاره زندان ته ولېږدول شو. کلونه وروسته هغه د انګلستان بانک مشري له لاسه ورکړه، ګورډن ریچارډسن(د ټارلېنګ د محاکمې یو وکیل) داچې ویې نشوای کړای چې ټارلېنګ د خپلو اعمالو په جزا ورسوي، خواشیني ښګنده کړه خو د خواشینۍ دا ښګندونه یې ډېره ناوخته وه او سېنګاپور لپاره یې کومه ګټه نه رسوله.

د سېنګاپور د پولي اداري نېک شهرت په کار کې د دقت او قاطعیت په تړاو، یو وخت په ۷۰ او ۸۰ کلونو کې د ازموینې لاندې ونیول شو. چې دې ادارې د فعالیت له اجازې ورکړې ښخه کریډیټ او کامرس انټرناسیونال یا بي سي سي ای بانکونو ته، چې په لوګزامبورک کې د یوه پاکستاني وکړي لخوا ثبت شوي و. د سعودي عربستان د شاهي کورنۍ غړي، بحرین، ابوذبۍ او دوبۍ ښخه تشکلېدل. دا بانک د نړۍ په ۷۳ هېوادونو کې ۴۰۰ ښانګې درلودې، په اروپا، منښني ختیښ افریقا او امریکا کې وې. دا بانک په ۱۹۷۳ کال کې په سېنکاپور کې د کار کولو وړاندیز وکړ. له هغه ځایه چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې بانک کاري تجربه نه درلوده او د ملاتړ پانګه Capitalization يې کافي نه وه، موږ د هغه وړاندېز د فعاليت نه د نه موجوديت له امله رد کړ، ياد شوی بانک په ۱۹۸۰ کال کې خپله درخواستي نوې کړه، د سېنګاپور پولي ادارې هم نوموړې درخواستي رد کړه، د دې ادارې په نظر، د بانک نړيوال باور کمزوری و.

د دې سربېره بی سی سی ای د خپلې خپلواکۍ نه تېر نشو. په ۱۹۸۲کال کې وان اونن چې موږ سره يې د اسيايي ډالري بازار په جوړولو کې کومک کړی و د بي سي سي ای څخه د درغواستۍ په اړه د معلوماتو غوښتوونکی شو. په عين حال کې، د مرکزي بانکونو مديرانو په پرلپسې توګه کوه بينګ سېنګ ته چې د سېنګاپور د پولي او مالي ادارې مشرمدير و ويلي و چې هغوی د بي سي سي ای د سالتو لپاره چندان ډاډمن نه وو. نو د دې لپاره هغه وخت چې وان اونن ما سره ملاقات وکړ ما غوره وګڼله چې د کوه-بېنګ- سنګ د موقف څخه ملاتړ وکړم.

بي سي سي آی پرته له دې چې خپه شي يو ځل بيا د هرالډ وېلسن(د برتانيې لومړي وزير) لخوا مخکې راغی. د سپارښتنې هغه ليک چې وېلسن په همدې اړوند زما لپاره ليکلی و، زما په نظر عجيبه راغی دا سې چې هغه، د معمول خلاف ليک لاسليک کړی و، دا سې ځرګندوله چې نوموړی له اصلي مطلب نه ناخبره دی او دا يې د خپل ملګري د خوشالولو لپاره ليکلی و. د بي سي آی درغلي او قانون

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلاف کړنې د نورو بانکونو لپاره د ډېر زيان اړولو سبب شو او ترهغې چې کړکېچ پای ته ورسېد خپلې ناوه اغېزې يې په پولي او مالي مرکزونو اړولې و. کله چې بي سي سي آی وتړل شو د خپلو قرضدارانو او حسابدارانو څخه ۱۱ ميليارده قرضداره و. نو ځکه سېنګاپور له دې بحران څخه بچ شو. چې موږ حاضر نه شو هغه منلي شوي معيارونه د مصلحتونو او انډيوالۍ قرباني کړو.

د سېنګاپور د پيسو اداره د بروناى ملي بانک وړانديز هم رد کړ. دا بانک د يوه مشهور چينايي چې سېنګاپور کې مېشت و او کوتيک پات نومېده، اداره کېده. کوتيک پاټ د بروناى ملي بانک واخيسته او په ۱۹۷۵ کال کې د سلطان بروناى ورور، شهزاده محمد بوليکا چې د بانک رييس و دې ته مجبور کړ چې د سېنګاپور پولي ادارې څخه يو وړانديز وکړي ترڅو د هغه بانک د فعاليت جواز وکړي. څو مياشتې وروسته، يو بل مکتوب موږ ته خبر راکړ چې د شهزاده محمد بل ورور چې سوفري بوليکاه د ياد شوي بانک د اجراييه رياست معاون ټاکل شوی دی. تر هغه ځايه چې کوتيک د بورنای شاهي کورنۍ لخوا حمايه کېده د سېنګاپور د پيسو ملي ادارې خپله وروستۍ پرېکړه ما ته راواستوله. ما د سېنګاپور د پيسو ادارې دهغه بانک د درخواستۍ د رد څخه خپل ملاتړ وکړ. او دا پرېکړه مې يو ځل بيا په ۱۹۸۳ کال، کله چې بانک نوې غوښتنليک ورکاوه وکړه، تکرار مې کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطان په ۱۹۸۲ کال کې د یوه بېړني فرمان له مخې د بروناي ملي بانک د تړلو امر صادر کړ. د بانک په قرضو کې د درغلیو او بې نظمۍ فکر کېده، چې نژدې ۱۳ میلیارده ډالره کېدل، د خلکو د خپلو حسابونو د راویستو لپاره پر بانک ورغلل. څرګنده شوه چې ښاغلي کوتیک د دې بانک پیسې پخپلو شخصي کارونو له هغو څخه د لندن بانک د اکثریت مدیرانو د ونډو اخیستل او نوره ناسمه ګټه یې ترې اخیستله. دهغه مشر زوی چې د بانک رییس و په بروناي کې بندي شو، د سینګاپور بانکونه، په ځانګړي ډول بهرني بانکونو ۴۱۹ میلیونه ډالر د بروناي ملي بانک ته قرضه ورکړې وه. ښاغلي کوتیک له دوه کالو وروسته وکړای شول چې یاده قرضه بیا ورکړي.

د سینګاپور پولي اداري د (ګاه بینګ سینګ) تر مشرۍ لاندې وکړای شول چې د سینګاپور مالي نظام او موسساتو باندې قوي څارنه وکړي ترڅو د نړۍ یوه پولي او مالي مرکز په توګه را څرګند شي او مرسته وکړي.

د سینګاپور پولي اداري څلور واړه بانګونه وهڅول چې نور واړه سیمه ییز بانکونه وپېري او ځان سره یې مدغم کړي. ترڅو لوی او ځواکمن شي او وکړای شي د نړیوالو لویو بانکونو سره سیالي وکړي. (موډي) د امریکا د مالي شرکتونو د درجه بندۍ دفتر، زموږ څلور بانکونه د وړتیا او د پانګونې میزان له مخې د نړۍ په غوره بانکونو کې شمېرلي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۸۵ کال کې د سينګاپور پولي اداره اړه شوه د بحران په مديريت چې د ونډو په بازار کې راغلی و مرسته وکړي. قضيه داسې وه چې د ونډو محتکرين، په ځانګړي ډول د تان کون سوان شرکت د Pan Electric Industries ltd شرکت ونډې او د نورو ماليزيايي شرکتونو، په بازار کې د هغوی د بيو نه په لوړ قيمت د ضمانت په ډول زموږ د ونډو شرکتونو سره په امانت پر ايښي وو.

او ژمنه يې کړې وه چې په ټاکلي تاريخ به هغوی په لوړ قيمت بيا ځلي پېري. کله چې د ونډو بيې رانسکته شوې او د هغوی پيسې ختمې شوې، هغه شرکتونو چې خپلې ونډې يې موږ د قرضه ورکوونکو سره ايښې وې، ويې نشوای کړای د هغو ونډو پخوانی قيمت ترلاسه کړي. د سينګاپور د اسعارو د بدلون بازار د دريو ورځو لپاره وتړل شو، په عين حال چې د سينګاپور پولي ادارې د ځلورو لويو بانکونو سره ۲۴ ساعته کار پيل کړ او بېړنی صندوق يې رامنځته کړ. دا ۱۸۰ ميلون ډالري صندوق زيانمنو ونډه لرونکو د ژغورلو او د سينګاپور د ونډو بازار د مخنيوي لپاره رامنځته شو.

ښاغلي کوه بينګ سينګ د سينګاپور د اسعارو د تبادلې بازار(SES) دې ته جوړ کړ چې د بازار د سيستماتيک سقوط مخنيوی وکړي او د پانګوالو باور بيا ډاډمن کړي. دا حالت د سينګاپور لپاره ډېره پېچلې او خطرناک و.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې لپاره چې په راتلونکي کې ددې ډول پېښو څخه مخنيوی وشي، د ونډو صنعت قانون مو تعديل کړ او ونډو پلور شرکتونو د احتياط شرايط مو نور هم قوي کړل. دې چارې د پېرودونکو ملاتړ له ځان سره لوړ کړ، دې شرکتونو ددې پرځای چې خپلې پانګې لوړې کړي يو بل سره مدغم شول او په دې ترتيب يې خپل مالي توان ځواکمن کړ. موږ په سينګاپوري شرکتونو کې بهرنيانو ته د شراکت او ونډې اجازه ورکړه. ددې سربېره هغه شرکتونو چې ملکيت يې په بشپړ ډول د بهرنيانو په لاس کې و خو زموږ د اړتيا وړ مهارتونه او خدمات يې وړاندې کولای شول، په سينګاپور کې مو ورته د فعاليت جواز ورکړ. زموږ د همدې مدبرانه اقداماتو په سبب و چې د سينګاپور د ونډو بحراني بازار چې په ۱۹۸۷ د اکتوبر په ۱۹ نېټه د نړۍ د ونډو په بازار را نازل شوی و موږ وکړای شو چې له دې کړکيچ څخه په بريالۍ توګه ځان وباسو. دا ورځ چې د تورې دوشنبې په ورځ مشهوره شوې، د نړۍ د ونډو بازار سقوط وکړ او د هانګ کانګ د ونډو بازار مجبور شو چې د څلور ورځو لپاره بند او وځنډوي. خو د اغېزمنو مقرراتو او د سېستم ثبات، د سينګاپور د ونډو بازار هېڅ ډول زيان ونه ليد.

يو بل پرمختګ چې د سينګاپور د پولي مرکز په نصيب شو هماغه د سينګاپور نړيوال پولي بازارس (Singapore International Monetary Exchange) جوړېدل و. د سينګاپور د سروزرو بازار په ۱۹۸۴ کال کې خپل معاملات پراخه کړل. دا ډول معاملات د (Gold futures) په نوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

یادېدل، دا نوی پرمختګ راتلونکی هم ډاډمنوي. په پایله کې د سېنګاپور د سروزرو بازار نوم د (سېنګاپور نړیوال د پیسو بازار SIMEX) باندې بدل شو ، د نړیوالو موسساتو د باور جلبولو لپاره، موږ SIMEX د شیکاګو بازار په شان جوړ کړ، پدې بازار کې بیې په لوړ غږ اعلانېږي او د بازار د ټولو ګډونوالو تر غوږونو رسېږي. ددې سربېره موږ د شېګاګو د امتعه بازار متقاعد کړ، د متقابل حساب تصفیه له SIMEX سره ومني. دا کار ددې سبب شو چې سوداګري په دواړو بازارونو (سېنګاپور او شیګاګو) کې ۲۴ ساعته دوام پیدا کړي. دې انقلابي طریقې پانګوالو ته اجازه ورکوله چې د اضعافي لګښتونو پرته په شېګاګو کې د قیمتي اسنادو معاملې پیل او په سېنګاپور کې یې پای ته ورسوي او یا ددې سرچپه، په سېنګاپور کې معامله پیل او په شیکاګو کې یې پای ته ورسوي.

د امتعه سوداګرۍ کمېسیون په متحده ایالاتو کې د راتلونکي قیمتونو پر بنسټ زموږ او شیکاګو ترمنځ دا قرارداد مناسب تشخیص کړ او د تاییدۍ ټاپه یې پرې ولګوله. د متقابل حساب د سېسټم تصفیه د SIMEX د جوړېدو راهیسې تراوسه د هیڅ ډول ستونزې پرته خپل فعالیت ته ادامه ورکوي، کله چې نېک لیسن د SIMEX د سوداګرو څخه د بیرینګز شرکت اړوند ، په ۱۹۹۵ کال کې یو احتکاري عملیات د نیکای راتلونکي څانګې له یوه میلیارد ډالرو ډېر زیان یې وکړ. که څه هم هغه د بیرینګز بانک د تباهۍ سبب شو ،

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو د SIMEX نور غړي او پېرودونکي له دې ځايه له زيان سره مخ نه شول. چې دا چاره د دوی داخلي ثبات او ښه مديريت و.

په ۱۹۸۴ کال کې، SIMEX د ډالرو او يورو د راتلونکي ربع د قراردادونو سوداګري پيل کړه. دا سوداګري ډېر ژر د راتلونکي ربع قراردادونو د اروپايي قرضو په پراخوالي سره دوام وکړ، په کال ۱۹۹۸ کال کې SIMEX د سيمه ييزو ونډو د قراردادونو سلسله، له هغوی څخه د جاپان د قيمتي ورقو ونډه، تايوان، تايلينډ او هانګ کانګ لاسته راوړل. په ۱۹۹۸ کال کې د لندن چاپ د مالي او پولي نړيوالې مجلې د نړيوالو ونډو جايزه د سينګاپور SIMEX ادارې ته ورکړه.

ياده اداره د ونډو يوازيني بازار په اسيا کې و، چې دا جايزه يې د ځلورم ځل لپاره لاسته راوړې وه. پداسې حال کې چې د تقاعدي صندوق پس اندازونو ، زمونږ مالي ذخاير او کلنۍ بوديجه مخ په ډېرېدو وه. داسې په نظر راتله چې د سينګاپور پولي اداره دا پيسې په اوږدمهاله لارو چې اعظمي ګټه يې لاسته راتلله، پانګونه کوله.

ما دا مسله د کېنګ سووی سره په منځ کې واچوله او له هغه نه مې هيله وکړه چې موضوع مطالعه کړم. له مطالعې وروسته، کېنګ سووی په ۱۹۸۱ کال د مۍ په مياشت کې د سينګاپور حکومت د پانګونې شرکت يا GIC تاسيس کړ. زه رييس، کېنګ سووی مرستيال او ځينې وزيران، ددې شرکت د مديره هيت غړي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کېنګ سووي د اړیکو له لارې له ډېوډ راوتشایلډ ، مورډ روتشایلډ او زامنو شرکت د GIC د مشاورینو په توګه وګمارل. دې شرکت خپل یو کارپوه زمونږ په واک کې راکړ، ترڅو زمونږ د پانګونې شرکت په خپو ودروي. ددې سربېره مونږ یو شمېر امریکایي او انګلیسي مدیران وګمارل. دې مدیرانو ، هغه سېستمونه چې د پانګونې لپاره په بېلابېلو برخو کې ورته اړتیا وه، رامنځته کړل. د مشرۍ لپاره د شرکت د مدیریت ټیم ، یانګ پونګ هاو(Yong pung How) د GIC شرکت د عامل مدیر په توګه مقرر کړ. نوموړي جیمز ولفینسن چې وروسته د نړیوال بانک رییس شو ، په یاد شوي شرکت کې د پانګونې ستراتیژۍ د سلاکار په توګه وګماره، دې متخصصو اشخاصو په تدریجي ډول سېنګاپوري متخصصین وروزل چې د سېنګاپور د پولي اداري څخه GIC شرکت ته انتقال شوي وو. ددې ډلې په سر کې، نګ کاک سانګ او تی کاک پینګ حضور درلود. د ۱۹۸۰ کلونو په پای کې اینډو او تیم د پانګونې د فعالیتونو کلیدي او مدیریتي مسوولیتونه پرغاړه واخیستل او نورنو بهرنیو کارپوهانو ته اړتیا نه وه.

په پیل کې GIC یانې د سېنګاپور حکومت د پانګونې شرکت، د حکومت د مالي زېرمو مسوولیت پر غاړه درلود. په ۱۹۸۷ کال کې، ددې موسسې ظرفیت دومره کچې ته لوړ شوی و چې کولای یې شول د د سېنګاپور د پولي کمشنرانو بورډ او د سېنګاپور پولي اداري د

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوږد مهاله زېرمې هم پر غاړه واخلي. په ۱۹۹۷ کال کې GIC پدې وتوانېدلې وه چې د ۱۲۰ میلیونو ډالرو مدیریت پرغاړه ولري. د GIC اداري مهمه دنده دا وه چې زموږ پانګونې د خصوصي شرکتونو، د پرمختللو دولتونو قرضې، او نقدي پیسې تعبیه او ووېشي.

پدې کې شک نشته چې ډېرې کتابونه وجود لري، چې اصول او د بازارونو کړندلاره روښانوي. خو دا کتابونه داسې نشي کولای چې د راتلونکو بیو وړاندوینه او یا د ډاډمنې ګټې تضمین زده کړي. په ۱۹۹۷-۹۸ کلونو کې د سېنګاپور د پانګونې دولتي شرکت کولای شوای د الماني مارک په جیګېدو او یا د ډالرو پروړاندې د جاپاني ین د ټیټېدو سره په میلیاردونه ډالره ګټه ترلاسه کړي.

خو پدې کې شک نشته چې پانګونه کې ستونزې شته، زما ترټولو لویه موخه د پانګونې په برخه کې دا وه چې لوړه ګټه ترلاسه کړم. خو هغه څه چې ما غوښته دا وه چې د خپلو سپما حسابونو ارزښت او امنیت وساتم او مناسبه او عادلانه ګټه ترلاسه کړم. د سېنګاپور پولي مرکز د هانک مرکز په نسبت د ډېرو مقرراتو تابع و. منتقدین په دې اړه داسې لیکلي: په هانکانګ کې، په مشخص ډول د قانون توسعه نده منع شوې. جواز لري؛ پداسې حال کې چې په سېنګاپور کې هغه څه چې قانون یې اجازه نه ورکوي، منع شوي دي. دې منتقدینو دا هېره کړې وه چې هانکانګ د انګلیستان د بانک او بیرغ د ملاتړ څخه برخمن و. سېنګاپور دا ډول یو ملاتړ نه درلود؛ پداسې یو حالت کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې سينګاپور د هانکانګ غوندې ملاتړ نه درلود، په سختۍ يې کولای شوای چې د بازار د سقوط په صورت کې بيا ځلي خپل ځان جوړ کړي. سينګاپور مجبوره وچې په لومړي قدم کې خپل شهرت پخپله او په خپلواک ډول ټينګ کړي. بهرنيو بانکوالو ماته ويل چې هرکله چې موږ د قيمتي پانګو د توليداتو په پېر او پلور، ددې نه مخکې چې په نورو بازارونو کې هغوی ته اجازه ورکړو، د سينګاپور بازار په نور هم ټينګ پرمختګ وکړي. ما دې ډول توصيو ته په ځيرتيا سره غوږ نيوه، خو د اقدام يا مداخله مې نه کوله؛ ځکه چې زما لومړيتوب دا و چې تر هرڅه مخکې موږ بايد خپل شهرت ديوه با اعتباره او يوه سالم مالي مرکز په توګه خپل باور تثبيت کړو او ددې چارې لپاره موږ ډېر وخت ته اړتيا درلوده.

له دې نه ورسته چې په کال ۱۹۹۰ کې مې د لومړي وزير پست پرېښود، ډېر وخت مې د بانکي سکتور سره په بوختيا کې تيراوه او پدې بريالی شوم چې د سينګاپور بانکونو سره ډېره تګ راتګ ولرم. ددې بانکوالو څخه يو يې ليم هوکي نومېده، هغه په سينګاپور کې د يوه بهرني بانک مدير و او يو زيرک سړی و چې د بهرنيو اسعارو په برخه کې يې ډېرې برياوې ترلاسه کړې وې. هغه زه وهڅولم چې د خپل مالي بازار سياست بانديې بيا کتنه وکړم.

ليم هوکي څرګنده کړه چې زموږ د بازار سياستونه زموږ د اړتياوو څخه پورته وو او ددې سبب شو چې زموږ مالي مرکز ډېره پراختيا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړي او د نړۍ د پرمختللو مرکزونو کچې ته ورسېږي. د ۱۹۹۰ کلونو په منځ کې زه د یو شمېر لوړپوړو سېنګاپوري مدیرانو سره چې د شپږو نړیوالو موسسو مدیریت یې پرغاړه درلود ، هغوی سره مو لیدنې لرلې او د هغوی سره مو د نظرونو تبادله لرله، دې مدیرانو وویل چې ستاسې شرکتونه ډېره محافظه کاري کوي، د همدې محافظه کارۍ پربنسټ یې زموږ مالي دولتي مالي شرکتونه اضافي پیسې په بانکونو کې د امانت په ساتلي او د احتمالي زیانونو له ویرې په بدیل کې ډېر عاید نه درلود.

د بانکي مسلکي مدیرانو سره بحث او خبرو اترو له لارې دې پایلې ته ورسېدو چې زموږ شرکتونه کولای شوای د نړیوالو تجربو لرونکو مدیرانو څخه په سېنګاپور کې مېشت وو زموږ د پانګونې ګټه یې د ملاحظې وړ لوړه کړه. دې چارې زموږ زموږ د پانګه اچونې صندوقونو ته پراختیا ورکړه، چې زموږ مدیران سېنګاپور ته لا ډېرې پیسې وګټي، دا مدیران به پخپل وار بهرنه پانګونه جلب کړي.

زما نظر د ښارنې پرډول او بانکي کارکوونکو هغه وخت بدل شو چې په ۱۹۹۲ کال کې د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزیر (جورج شولتس) چې په هغه وخت کې د امریکا د یو تر ټولو لوی بانک جې. پي. مورګان J.P.Morgan غړی و ، زه یې د یادشوي بانک غړیتوب ته راوبللم. د جې پي مورګان د بانکوالو سره د مجلسونو له لارې او د هغوی د راپور ورکونې په غونډه کې ګډون چې په هرو شپږو میاشتو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ترسره کېدله، موږ د هغوی د کار په اړه معلومات ترلاسه کړل چې هغوی څه ډول ځان نړیوالې بانکوالۍ ته چمتو کړی. ددې بورډ د غړو پوهې، تجربې او کاري ژمنتیا چې ټول مجرب بانکوال وو پرما یې ژور اغېز وکړ، د بورډ غړو ته د نظر او مشورې لپاره بریالي مدیران او پخواني سیاسي مشران د نړۍ مهمو اقتصادي سیمو ته بلل کېدل.

د سیمې څخه زما شخصي معلومات او پېژندنې د بورډ نورو غاړو ته ګټور وو ، د بورډ د نورو غړو شتون هم د هغوی د خپلو سیمو څخه د معلوماتو لرل او د تجربو د بورډ غړو بله ګټوره چاره وه. د منځنۍ اسیا اروپایي او امریکایي هېوادونو سره زموږ ناستو زه دې پایلې ته ورسولم چې سېنګاپور نظر ځینو هېوادونو ته ډېر شاته پاتې دی.

د سېنګاپور دولتي پانګونې شرکت د رییس په توګه ما د بانکوالۍ د چارو په اړه یو سلسله بحثونه د لویو بانکونو لکه امریکایي، اروپایي او جاپاني مدیرانو سره درلودل. ددې بحثونو له لارې مې د نړۍ د بانکونو د راتلونکې لپاره د هغوی لید لوری پیدا کړ. همدارنګه موږ درک کړه چې د نړۍ د لویو بانکونو په پرتله د سېنګاپور بانکونو ته لاره اوږده ده، چې هغه حد ته ورسېږي. د رهبرۍ بورډ غړو او همدارنګه د سېنګاپور بانکونو اجراییه مدیران اکثره د سېنګاپور له وګړو څخه تشکیل شوي وو.

ما دا مطلب د سېنګاپور د دریو لویو بانکونو له رییسانو(د ورای ابحار چین د بانکوالۍ شرکت، دورای ابحار متحد بانک او دورای

(c) ketabton.com: The Digital Library

ابحار بانک) سره شریکه کړه، د هغو ځوانانو څخه چې هغو یې په دې اړوند مو ر. ته وړاندې کړل، ما وموندله د هغوی د نړۍ د بانکي ګوانبونو او راتلونکي په اړه خبر نه دي.

ما سینګاپوري بانکونو ته ګواښ وکړ نن یا سبا سینګاپور د متحده ایالاتو سره ددوه اړخیزو تړونونو په پایله کې یا د نړۍ د سوداګریز سازمان سره په هوکړو کې مجبور شي چې د بهرنۍ بانکوالـه لپاره خپلې دروازې پرانیزي او هغه ملاتړ چې سیمه ییزو بانکونو تـرې درلـود لغوه اعلان کړي. په ۱۹۹۲ کال کې یې پرېکړه وکړه چې د سینګاپور د بانکواله زوړ قالب مات کړم، دې پایلې ته د سیدلی وم چې د سینګاپور بانکونه نوی لیدلوری او ریفورم او بهرنۍ وړتیا ته اړتیا لري. فکر مې وکړ، که د سینګاپور درې لوی بانکونه پدې اړوند کوم کار ترسره نکړي. د سینګاپور پرمختیایي بانک (Devolopment Bank of Singapore) چې دولت پکې ونډه لرله باید د بدلون او نوښت لپاره لاره پرانیزي. له یوه مناسب شخص د پلټنې وروسته په ۱۹۹۸ کال کې د سینګاپور پرمختیایي بانک(جان اولډز) چې د (جی. پي. مورګان بانک) د مدیرانو څخه یو په کارپوه او مسلکي مدیر و او د هغه بانک د پربښېدو په حال کې وګوماره، هغه د بانک د رییس د مرستیال او عامل پلاوی په توګه دنده پیل کړه، زموږ موخه داوه چې د سینګاپور پرمختیایي بانک د اسیا په بازار کې پر یو پرمختللي بانک بدل کړو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ما د دریو کالو په اوږدو کې پرلپسې ډول (کوه ښنګ سېنګ) د سېنګاپور بازار ته د بهرنیو بانکونو له لاسه یې ملاتړ کړی و، خو اوس پدې نظر وم چې بلاخره هغه وخت رارسېدلی چې پرېږدو د نړۍ ځلور لویو بانکونو لوبغاړي دې ته مجبور کړو چې یا د خپلو خدمتونو په نویو کولو تېر کړو یا په بازار کې خپله ونډه کمه کړو. ما له دې ګواښ څخه خبر درلود چې ممکنه وه زموږ بانکونه ونشوی کړای بهرنیو بانکونو سره سیالي وکړي او په پایله کې به له منځه ولاړ شي، پدې صورت کې به زموږ دا سې سېنګاپوري بانک درلود چې د بحران په حالت کې پرې اتکا وکړو، په تدریجي ډول دې پایلې ته ورسېدو چې کوه. ښنګ. سېنګ د سېنګاپور د پولي اداري مرستیال ددې ورتیا نه درلوده چې د نړۍ د بانکوالۍ صنعت سره یوشان ولاړ شي. هغه له حده زیات دداخلي پانګوالو د ملاتړ په فکر کې وو، ما پدې برخه کې د (جرالډ کوریګن) د نیویارک فډرال ریزرف بانک پخواني مشر او د براین کووین د انګلینډ بانک لوړپوړی مامور سره مشوره وکړه.

هغوی هر یوه په جلا جلا ډول ماته مشوره او ډاډ راکړ چې سېنګاپور کولای شوای چې دې خوا یې د بانکوالۍ ځواک او د څارنې سېستم پرځای وي لرو له بلې خوا له بحران څخه د ناکامۍ څخه وژغورل شي.

هغه ماته وویل چې د نړۍ عمده مالي مرکزونه لکه د نیویارک او لندن پدې امر تمرکز نه کوي چې پانګوالۍ په فردي ډول ملاتړ وکړي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلکې د هغوی موخه دا وه چې د خپل سېستم ثبات او سلامت وساتي. کوریګن وګووین موږ پدې مجبور کړو چې هغه موسسات چې زموږ د پرمختګ لامل ګرځي باید ترې ډېره وډېره ونلرو. په کال ۱۹۹۷ کال د لومړي وزیر په اجازه ښاغلي(لونګ) یې پدې کار وګوماره، زموږ د بانکونو او د پانګونې د صندقونو د مدیرانو د مدیرانو سره لیدلي او زموږ د مالي سکتور کړندلارې یې یادې کړېدي. هغه وخت چې په ۱۹۹۸ کال د جنورۍ په لومړۍ نېټه لومړي وزیر (لونګ) یې د سېنګاپور د پولي اداري د رییس په توګه وګوماره هغه د اړینو ګامونو په اخیستلو سره د بانکوالۍ په سېستم کې اصلاحات راوستل.

لونګ د سېنګاپور د پولي اداري د ځینو کلیدي مامورینو په مرسته د اداري د جوړښت له مخې نوې کړه او هغوی یې دې ته چمتو کړل ترڅو د کارنوی طرز او د اداري د پرمختګ لپاره عملي لارې چارې پلې کړې. لونګ او ټیم یې د سېنګاپور د پولي اداري نظارتي طرز ته بدلون ورکړ هغوی دا کار په نرمښت او انعطاف سره ترسره کړ او د خپلو کړنو په طرحه او تطبیق د بانکي صنعت د اړوندو نظرونو سره په پام کې ونیوه، لونګ او ملګرو یې د خپلو مشاورینو په پام کې نیولو سره او د بانکي صنعت د کمپټو سره د سېنګاپور د بانکوالۍ ټولې پالیسي ګانې یې تربیا کتنې لاندې ونیولې او هغه یې د نویو شرایطو سره عیارې کړې هغوی د شتمنیو د مدیریت په هڅونه کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهم ګامونه پورته کړل او د سېنګاپور ډالر لوړولو مقررات يې د پانګونې بازارونو د پراختيا په موخه تعديل کړل.

د سېنګاپور پولي ادارې د ونډو بازار د کمېشن نرخونه ازاد کړل او د Stock Exchange of Singapore او Sim Exinternation monetary exchange يې وهڅول چې يو بل سره مدغم شي.

د سېنګاپور پولي ادارې بهرنيو بانکونو ته اجازه ورکړه چې خپلو څانګو او د نقديه ماشينونه په سېنګاپور کې پرانيزي.

له دې لارې به کورنۍ بانکي سکتور به ازاد شي. هغه محدوديتونه چې د بهرنيو بانکونو پر وړاندې وضع شوي وو له منځه يوړل شول او د بانکونو څخه هيله وشوه چې د ورته ترتيباتو پر بنسټ خپله مديران دې د امريکايي بانکونو پشان د مديرتونو نوم اېښودنه ترسره کړي. دې کمېټې دنده لرله چې د هغو کسانو پخواني اسناد چې د مديره پلاوي غړيتوب ته نوماند شوي د مطالعې او ارزونې لاندې ونيسي او خپلې سپارښتنې ونډه والو ته وړاندې کړي.

د دې کمېټې موخه داده چې مديريتي پوستونو ته وړ، باکفايته، صادق او په کار پوه اشخاص وګوماري. چې نه يوازې ځينو بلکې ټولو ونډه والو ته ګټه ورسوي. بانکونه پدې باور وو چې نرم نظارت طريقه به هغوی ته اجازه ورکړي چې نوي قيمتي اسناد بازار ته معرفي کړي. د هغوی نظر به هغه وخت ډېر ګټور وای چې دا کار يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مخکې کړې وای. ولې مخکې له دې چې د سېنګاپور پولي اداري خپله وړتیا په مالي بحرانونو کې ثابته کړې ده، ما تر اوسه دا باور نه و ترلاسه کړی هرهغه چې منع دي وندهٔ اخیستونکو ته یې اجازه ورکړو، هغه احتیاطي لاره چې موږ په مخکې نیولې وه په هماغه اساس مو د ۱۹۹۸ کلونو مالي بحران په اسانۍ او ښه شکل سره تېر کړل.

ددې بحران د پېښېدو په وخت کې زموږ بانکونه د شې مالي روغتیا څخه برخمن وو، دا بحران زموږ د وندهٔو د بازار د سقوط سبب نه شو. د ۱۹۸۲ کال نه یانې له هغه وخت څخه چې موږ د خپل اسیایي ډالري بازار پیل کړ، تراوسه یې درې کاله وخت ونیوه، موږ وکړای شول د سالم مدیریت سره خپل باور د یوه نړیوال پولي مرکز په توګه ثابت کړو، د ۱۹۹۷ کال د جولای میاشت نه وروسته، یانې هغه چې د (باټ) د تایلینډ پیسو ارزښت د سقوط په پایله کې شرقي اسیا د مالي بحران سره مخ شوه، د سیمې په اقتصاد او د وندهٔو پر بازار یو لوی مصیبت نازل شو.

خو ددې مالي کړکېچ سره سره په سېنګاپور کې هېڅ بانک د مالي بحران سره مخ نشو. ددې بحران په پایله کې نړیوالو پانګوالو هڅه کوله چې خپلې پیسې د سیمې د بانکونو څخه وباسي چې سېنګاپور هم پکې شامل و، په بحراني حالاتو کې هغه وخت چې د پانګه اچونې

(c) ketabton.com: The Digital Library

صندقونو مدیرانو له مالي کړکیچ څخه وېره لري خپل مشتریان او پېرودونکي په تیاره او بې خبرۍ کې ساتل عاقلانه کار نه دی.

نو پدې توګه موږ پرېکړه وکړه چې ژر تر ژره خپلو پیرودونکو ته لومړني معلومات ورکړو، تر څو خپل مشتریان پدې قانع کړو چې زموږ د پانګې اچونې په اړه زموږ مشتریان زموږ په اړه سم قضاوت وکړي. موږ خپل بانکونه وهڅول ترڅو د خپلو پټو زېرمو په اړه معلومات او د خپلو مشتریانو په اړه دروغ معلومات ورنکړي. هغوی عمومي شرایط سیمه ییزو قرضو لپاره عامو خلکو ته وړاندې کړلې، د اغېزمنو کړنو په پایله کې د سېنګاپور پولي ادارې نه یوازې دا چې بحران او سقوط سره مخ نه شو بلکې له نوموړې اداره له پخوا نوره هم ځواکمنه شوه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کارګري ټولنو د مرستو جلبول

د (سیح. موی. کوک) د کاریګرو د ټولنې مشر او د ولسي جرګې غړی، همدارنګه د خلکو د عمل ګوند غړی هم و، له هغه وخته چې د کاریګرو د ټولنو سره همکار وم ماسره ملګری و. هغه د ازادۍ او اخلاص لاس په اړه چې موږ کاریګرو ته د ګومارنې پر محال ورکړي وو نیوکه لرله، خو په عین حال وخت کې یې منله چې ټولنې د بهرنۍ پانګه اچونې لپاره د یوې مناسبې فضا د جوړېدو لپاره دې ته اړتیا ده چې د کاریګرو پر وړاندې نسبتاً یو نرم او غیر دښمنانه دریځ ونیول شي. ما ددې لپاره چې د کاریګرو ځخه د ناوړه ګټې اخیستنې ځخه مخنیوی شوی وي، د کار او کاریګر قانون کې مې تضمین ځای پرځای کړ. هغه بدلونونه چې د ګومارنې او صنعتي اړیکو په قانون کې وارد کړل ډېرې ښې پایلې مو ترلاسه کړې.

د یوه کال په موده کې (۵۲) نوې فابریکې جوړې کړې او ۱۷۰۰۰ نوي کارونه پیدا شول. په ۱۹۷۰ کال کې نوې پانګونې ۲۰۰۰۰ کاري فرصتونه ایجاد کړل، همدارنګه په همدې موده کې ملي عواید هم ډېر لوړ شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۷۲ کال کې موږ د (مزد ملي شورا) د جوړولو، دولت او کاريګرو په ګډون سره رامنځته کړه. دې شورا هر کال د ځغو ارقامو او معلوماتو څخه چې د دولت لخوا راټوليدل، د مزد کچه، د کاريګرو کاري شرايط مو راتلونکي کال لپاره برابرول. چې له يوې خوا د کاريګرو لپاره د منلو وړ وي، او له بلې خوا په هېواد کې اقتصادي وده تضمين او وهڅوي. د دې شورا توصيو د عمومي لارښوودونو په بڼه کار ورکاوه، او اجازه يې ورکوله چې د کاريګرو او کارفرمايانو ترمنځ د اقتصادي سکتور په بېلابېلو برخو کې په مختلفو پايلو ترسره کېږي. د هماغه لومړنيو کلونو څخه کوه دوی پدې باور و چې د کاريګرو مزد بايد د توليد د ګټې څخه ډېر نه وي.

په سينګاپور کې د بحراني روحيې (د خپلواکۍ په لومړي کال) حاکم و، زه يې دې ته وهڅولم چې د کارګرو ټولنو چلند په څو کلونو کې تغير کړم، د خلکو روحيې پدې تراغېز لندې راغلې وې چې ګوندې د سنګاپور اقتصادي سقوط ګوابس د برتانيې پوځونو د وتو له سببه و. د خلکو روحيه دې ته جوړه شوې وه چې که چېرته موږ له تاوتريخوالۍ او اعتصابونو ته د پای ټکی کېښږدو نو او اقتصادي ودې او ملي ثبات ته لاره هواره نکړو نو خلک او هېواد به مو له لوی ګوابس او ناورين سره مخ شي او له منځه به لاړ شو.

په عين حال کې د اقتصادي چارو مديران او د کمپنيو خاوندان مو پدې قانع کړل چې هغوی بايد د کاريګرو رضاکارانه مرسته را جلب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړي. پرته له دې د مولديت د پرښت (چې د پرمختګ کليد جوړوي) نشي کولای برياليٰ شي.

سخت قوانين او ګوابنوونکې خبرې، يوازې نشي کولای د توليد پر ډېرښت اغېز وکړي، دا زموږ سياستونو پايله وه چې د کاريګرو ټولنې مو دې ته اړ کړې چې زموږ د پلانونو ملاتړ وکړي. هغوی پدې پوه شوي و چې زموږ د اقتصادي سياست موخه داده چې سېنګاپور په نړيواله کچه يو با عزته او با اعتماده اقتصادي برياليي هېواد په توګه پياوړی کړو، بهرنۍ پانګه اچونه جلب کړو او خپلو خلکو ته دندې او د کارځايونه جوړ کړو. نو دا چاره سبب شوه چې زموږ ترمنځ د ضديت او بې ځايه رقابت پرځای د همپالنې او مرستې فضا رامنځته شوه.

په کال ۱۹۶۹ کال کې، زما يو پخواني اشنا، ديوان ناير زما د هڅونې په سبب، له کوالالامپور څخه سېنګاپور ته راستون شو او د NTUC يانې د سېنګاپور د کاريګرو ټولنو ملي کانګرېس په ذمه واخيست، هغه د ۱۹۶۴ کال څخه را پدېخوا هغه کال چې هغه د ماليزيا پارلمان ته وټاکل شو. هلته يې ژوند کاوه، هغه علت چې نوموړی ما سېنګاپور ته راوسته، غوښتل مې چې نوموړی زموږ صنعتي اړيکو ترمنځ سوله او ارامښت وساتي او کاريګر وهڅوي تر څو د خپلو کارونو اغېزمنتيا او نوښتونو ته پراختيا ورکړي. د NTUC د سکرتر جنرال په توګه د (ديوان ناير) موجوديت زما لپاره لويه مرسته وه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه زما اقتصادي کړندلارې منظمې او همغږې کړې او د کاریګرو ټولنو سره یې رغوونکې، هڅوونکې او مثبت چلند کاوه، د NTUC پخوانۍ رهبرۍ سره د ۱۹۷ څخه تر ۱۹۸۱ کلونو پورې هغه وخت چې پارلمان نوموړی د ولسمشر په توګه وټاکه، هغه وکړای شو د کارګرانو مشران قانع کړي، ترڅو خپلې غوښتنې د نړیوالې سیالۍ سره سمې عیارې کړي او هغو طرحو چې د سینګاپور قدرت یې په نړیواله کچه کمزوری کاوه، ترې ډډه وکړه، هر وخت چې وینسمیوس له سینګاپور څخه لیدنه کوله، هغه او د اړیکو مامور یې نیم.تینګ دو به د اقتصادي حالت په اړه د معلوماتو د یوان ورکاوه، د یوان؛ د اقتصاد بنسټیز ارونه د کاریګرو ټولنې مشرانو ته زده کوه او د د مزدونو درې اړخیزې شورا سره به یې مرسته کوله.

یوه مسله چې د یوان ورسره مخ شو، هماغه د کاریګرو د غړیتوب د شمېر کمېدل و، ځکه د وخت په تېرېدو سره د کاریګرانو ټولنو مبارزاتي روحیه لږېدله او دې چارې په یو ډول ددوی د غړیتوب نه لیوالتیا ښوولهٔ د غړیتوب د کمښت د مخنیوي لپاره د یوان په ۱۹۶۹ کال کې یو سمینار جوړ کړ او په هغې کې یې د کاریګرو د استازي پدې قانع کړل چې د کارګرۍ په نوې فضا سره پخپلو چارو کې بدلون راوړي.

دې موخې ته د رسېدو لپاره د څو کوپراتیفي شرکتونو د کاریګرو ټولنې یې رامنځته کړې. په ۱۹۷۰ کال کې NTUC کوپراتیف د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سېنګاپور ټیکسي ګاني د NTUC Comfort تر نامه لاندې يې بنسټ رامنځته کړ. دا چاره ددې سبب شوه ترڅو له يو شمېر ټيکسيانو څخه چې د ۱۹۶۰ کلونو په اوږدو کې د جواز او غېرتوب پرته کار کاوه دا پروګرام د ۲۰۰ موريس اکسفورډ دوله ټکسي ګانو او د ۲۰۰ انګليسي استيېن ډوله بسونو چې د انګليستان په مالي مرسته اخيستل شوي وو پيل شو.
د ۱۰۰۰۰ ټيکسيانو او ۲۰۰ د ښوونځيو سرويسونو په درلودلو سره دې ټولنې په ۱۹۹۴ کال کې د Comfort Group limited تر نوم لاندې د سېنګاپور د ونډو په بازار کې د يوه سوداګريز شرکت په توګه ثبت شوه.
د کليدي غړو د لګښتونو د کمښت لپاره د NTUC په کال ۱۹۷۳ کې يې د NTUC Welcome شرکت د بنسټ ډبره کېښوده. ددې کوپراتيف، ستر پلورنځی، هټۍ او مغازې پرانيستلې چې د NTUC مغازې توکي نظر د بازار نرخونو ته ارزانه ترلاسه کولای شول، وروسته نوموړی کوپراتيف د NTUC fair price په يو لوی سوداګريز سوپر مارکېټ بدل شو او بېلابېلې څانګې يې لرلې چې د توکي يې د عمده پلورنځيو پر بنسټ ارزانه ورکول. بل کوپراتيف چې د NTUC د غړو ژوند او روغتيا يې بيمه کول او د NTUC income په نوم يادېده، وروسته يې د موټر او نورې بيمې هم زياتې کړې، دې کوپراتيف مسلکي او په کار پوه مديران په کار وګومارل. دې تجربې د ټولنو مشرانو ته دا ورزده کړه چې څنګه يو سالم او اغېزمن اقتصادي مديريت ترسره کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

منصفه ټولنه، نه جیره خوړونکې ټولنه

موږ په سوسالیزم، یانې په ټولنه او اقتصاد کې د خلکو عادلانه ونډې باندې باور لرو ، وروسته پوه شو چې په یوه تولیدي اقتصاد کې شخصي انګېزه او انفرادي رول رغنده او ټاکوونکی رول لري. خو د خلکو وړتیاوې بېلابېلې دي، که د کار پای په بشپړه ډول د بازار تابع جوړ شي، وضع به اخر دې حالت ته راشي چې په پایله کې به یې ډېر لږ خلک به یې لوی ګټونکي وي، ځینې نور به منځنې ګټونکي او ځینې به د ملاحظې وړ په بایلونکي کټګورۍ کې وو.

دا حالت به طبعاً په ټولنه کې د ګډوډۍ سبب شي، ځکه چې په ټولنه کې به د عدالت خوښۍ وجدان ته زیان ورسوي. رقابتي ټولنه کې چې په هغه کې ګټونکي او بریالي خلک د هرڅه درلودوونکي وي او بایلوونکي خلک هرڅه له لاسه ورکړي. یانې د هانک کانک د ۱۹۲۰ کلونو پشان ټولنه، د سېنګاپور لپاره د منلو وړ نه وه. هغه مستعمراتي حکومت چې له بهره ورته هدایت کېده اړ نه و چې هر پنځه کاله وروسته ټاکنو سره مخ شي، خو د سېنګاپور حکومت له داسې یو حالت سره مخ و ، د افراطي توپیرونو د هوارولو لپاره لکه د ازاد بازار، موږ مجبور و چې د ملي عایداتو په بیا وېشلو لاس پورې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړو، او د سبسیډۍ ورکولو له لارې خپلې چارې پیاوړې کړو چې تولیدي وړتیا او د وطنوالو عایدات یې لوړول.

د هغو چارو په سر کې چې د وطنوالو تولیدي قدرت یې لوړوه، هغه ښوونه او روزنه وه، د اوسېدو مېنې او د روغتیایي خدماتو وړاندې کول هم پدې برخه کې د خپل اهمیت څخه برخمنې چارې وې. خو د شخصي روغتیایي خدمتونو او د تقاعدي امتیازاتو لپاره لپاره د حل لارو کتل څه اسانه کار نه و، موږ تږلو دې چارو ته د عملي لیدلوري له مخې چلند کاوه، که موږ د عایداتو په وېش او د مالیو په اخیستو کې افراط کړی وی، هغه فعال او بریالي خلک چې شتوالی یې زموږ اقتصادي ودې لپاره کلیدي اهمیت درلود، ناهیلي کېدل او د خپلو چارو څخه کېدل. موږ د یوې بلې ستونزې سره چې مخ وو هغه داوه چې څرنګه د اقتصادي غېزمنتیا او د عایداتو عادلانه وېش په منځ کې او له بلې خوا مناسب او د منلو وړ عدالت تامین کړو.

زما د فکر یوه لاره داوه چې د سېنګاپور هر اوسېدونکی د خپل هېواد راتلونکي جوړولو لپاره برخمن کړم. زه ددا سې یوې ټولنې غوښتونکی وم چې هر غړی یې کور او سر پناه ولري. مه هغه توپیرونه چې د دولت اړوند د ټیټو اجارو او شخصي کورونو ترمنځ موجود و لیدلي و. هغه ودانۍ او اپارتمانونه چې د دولت لخوا هغو خلکو ته ورکول کېدل چې عاید یې ټیټ و، په ارزانه بیه په اجاره ورکول

(c) ketabton.com: The Digital Library

کېده، د نړېدو او خرابېدو په حال کې وو. خو د شخصي اپارتمانونه به تل پاک ساتل کېدل.

دې پرتلې ته زه پدې باوري کړم وم چې کورنۍ هروخت د خپلو کورونو خاوندان اوسي. هېواد به څو ځله تردې باثباته وي، له دې نه ورسته چې موږ د ۱۹۲۳ کال ټاکنو کې بریالي شو، ترهغې چې سینګاپور لا د مالیزیا یوه برخه وه، ما د پرمختګ او استوګنې بورډ پرانیسته، چې د خصوصي مالیکیت د پراختیا پروګرام اعلام کړي. موږ نوموړی بورډ په ۱۹۶۰ کال کې د قانون په چوکاټ کې جوړ کړی و، ترڅو د د کاریګرو لپاره ارزان قیمتې ودانۍ جوړې کړي. د پرمختګ او استوګې بورډ په ۱۹۶۴ کال کې د کور پېرودونکو ته قرضیې ورکولې چې په ټیټو بیو او د ۱۵ کالو کښت سره ملګري وو. خو دا پروګرام بریالی نشو، ځکه هغه چاچې د کور د اخیستلو لپوالتیا لرله، ددې پروګرام په چوکاټ کې اړ و چې ۲۰ سلنه د خرید بیه د قرارداد د لاسلیک مهال په نقدي ډول ادا کړي.

ډېری داسې پېرودونکي موجود و چې ددې وسه یې نه درلوده چې دغه ۲۰ سلنه پیسې ورکړي. د خپلواکۍ د ترلاسه کولو وروسته هغه څه چې زه یې نا ارامه کولم دا وه چې رایه ورکوونکي په بشپړ ډول د ښاردا وسېدونکي څخه تشکیل شوي وو. زما مشاهداتو څرګندوله چې څه ډول د ښاریان تل د حکومت په مخالفت کې رایه ورکوله، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

همدې موخه مې پرېکړه وکړه چې د سينګاپور کورنۍ د کورونو خاوندان کړم، پرته له دې به ثبات ته رسېدل اسانه کار نه و.

د استوګنځي پروګرام د طرحې په اړه زما نظر دا و چې د ځوانانو کورنۍ را وغوښتل شي چې عسکري خدمت په يو دود بدل شي، د سرتېري کورنۍ به خپل کور نه درلود، سرتېری به ژر تر ژره دې پايلې ته رسېده چې هغه د پانګوالو د شتمنيو څخه دفاع کوي، نه د خپل کور کلي څخه، زه پدې باوري وم چې د نوې ټولنې لپاره د مالکيت د داوې احساس چې زموږ په ټولنه کې يې ژرې ريښې نه درلودې، حياتي ارزښت درولود.

د دې نظريې په پلي کولو کې کېنک سووي، د دفاع وزير په توګه زما لوی ملاتړی و، نورو وزيرانو هم د کورونو مالکيت يو امر ګڼه خو پدې نظر نه و چې ګوندې مالکيت ډېر حياتي ارزښت لري.

پر کثيفو او غير روغتيايي ځايونو باندې د پخوانيو استوګنيزو ناحيو د بدلولو څخه مخنيوی

د دې لپاره چې پرېښودو پخواني استوګنيز ځايونه پر چټلو او کنډوالو بدل شي، په ۱۹۸۹ کال کې مې د ملکي پرمختګ وزير ته وړانديز وکړ، چې د دې وخت را رسېدلی ترڅو پخوانۍ ودانۍ د حکومت د بوديجې څخه په ګټنې بيا ورغوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

او کیفیت یې تقریباً د نویو ودانیو تر حده لوړ کړو او پردې وړاندې یز مو هو کړه وکړه او یو شمېر یې بهر ته ولېږدول ترڅو پوه شي چې پخوانۍ ودانۍ څنګه ساتل کېږي، پرته له دې چې په هغه ځای کې کوم او سېدونکي او سېدل ورته مزاحمت وشي. دې ماموړینو دا ډول بېلګې په المان، فرانسه او جاپان کې وموندل. د دې ماموړینو د موندنو پربنسټ د استوګنې پرمختګ بورډ په یو ننداره ییز پړاو سره د پخوانیو ودانیو پر بیارغونه پیل وکړ. پدې پړاو کې د استوګنې پرمختګ بوډ، پرهر زاړه کور **۵۸۰۰۰** ډالره لګښت وکړ او نوموړو کورونو ته یې پخلنځي، تشنابونه او د کالو وینځلو کوټې جوړې کړې. د دې لګښت پر وړاندې د کور خاوند مسوولیت درلود چې **۴۵۰۰** ډالر استوګنیز پرمختګ بورډ ته تحویل کړي.

د پخوانیو ودانیو چارچاپېره او بهرنې د بوالونه بیا ورغول شول، ترڅو د نویو شخصي جوړشویو استوګنیزو کورونو په ستنډرډونو سره برابر اوسي. چمنونه، شنې سیمې او د کورنیو لپاره سرپټې ځایونه له سره ورغول شول. په پایله کې دې بیارغونې د پخوانیو استوګنیزو کورنو قیمتونه ډېر لوړ کړل.

(c) ketabton.com: The Digital Library

تقاعدي حقونه

یوه لویه مسله چې موږ ورسره لاس او ګرېوان و هماغه د کاریګرو د زړښت د وخت د تقاعدي حقونو تامین و.

په اروپا او امریکا کې دا حقوق د دولت لخوا وړاندې کېږي او د مالیه ورکوونکو لخوا تمویلېږي. موږ پرېکړه وکړه چې هر کاریګر باید پخپله خپله د زړښت د وخت سپما د CPFصندوق کې جوړه کړي، موږ په ۱۹۷۸ کال کې اجازه ورکړه چې نوموړی صندوق د پانګه اچونې موخو لپاره د شخصي صندوق په توګه د ګټې وړ وګرځي دهغه کال په پیل کې، حکومت د سېنګاپور په ښاري سرویس په چوپړتیاوو کې اصلاحات راوستلي وو. د دې اصلاحاتو په تعقیب د سېنګاپور د ښاري سرویس چوپړتیاوو د ونډو شرکت یا Singapore Bus Service LTDجوړ کړ او د ونډو په بازار کې یې ثبت کړ، په عین حال کې د CPF صندوق ګډونوالو ته مو اجازه ورکړه چې هر کس تر ۵۰۰۰ ډالرو پورې خپلې راټولې شوې پیسې د دې شرکت د لومړنیو توکو په اخیستو کې ولګوي.

پدې کار سره ما غوښتل د دې شرکت د ونډو مالیکیت څو مره ژر چې کېږي د دې شرکت پر ځینو ګډونوالو وو ښم، ترڅو ګټه یې کاریګرو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته ورسېږي چې په حقيقت کې يې د ښاري سرويس د خدماتو مستهلکين پورې اړه درلوده.

دا چاره ددې سبب کېده چې د ښاري سرويس د خدمتونو د بيې په شدت سره له لاسه ورکولې او ددې خدمتونو اړتياوې دولتي سبسيډۍ ته لږېدلې.

دې بريا پسې په GPF کې د راټولو شويو پيسو څخه ګټه اخيستل مو ازاد کړل او اجازه مو ورکړه چې دا پيسې په سوداګريزو او شخصي صنعتي ملکيتونو کې د پانګه اچونې، د اعتباري شرکتونو ونډې او سروزرو په برخه کې ترې ګټه واخيستل شي. په هغه صورت کې چې ددې مشترکينو د پانګه اچونو ګټه هغه کولای شول خپله اضافي ګټه له صندوق څخه بهر کړي او مصرف يې کړي.

ددې احتمال لپاره چې د غړو د ټولو سپما حسابونه د مو له منځه وړي وي. محافظتي لازم شرايط مو په پام کې نيول او پلي کول به مو د ۱۹۹۵ کال په راتلو سره ۱،۵ ميليونه د سي پي اېف غړي د سېنګاپور د ونډو د بازار د لومړي طراز شرکتونو کې ثبت شول پانګونه کړې وه. په کال ۱۹۹۳ کې هغه وخت چې د سېنګاپور د ټليکام شرکت ونډې مو د لومړي ځل لپاره اشاعه کړې، د هغوی ډېر شمېر مو په د بازار څخه په ټيټه بيه په ټولو بالغو ښاريانو خرڅه کړه، زموږ موخه له دې کار څخه دا وه چې زموږ مبالغ چې دولت د کلونو په اوږدو کې سپما کړې وې بيا ځلي يې په ټولنه کې ووېشل. موږ غوښتل چې زموږ د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هېواد وګړي د وطن د يو لوی شرکت د ونډو مالکان شي او د خپل هېواد په اقتصادي پرمختګ کې لوی رول ولوبوي.

ددې لپاره چې نقدي پيسې ترلاسه کړو، موږ ونډه والو ته د بونس د ونډې د ترلاسه کولو حق ورکړ. دا امتياز د لومړي، دويم، دريم او شپږم ځل د تطبيق وړ وو چې په لومړي پړاو کې د ونډه والو ته ورکړل شوی وو.

پدې سره ونډه وال هڅول کېدل چې خپلې ونډې د ډېر وخت لپاره وساتي چې وکړای شي په نقدو پيسو يې خرڅ نکړي. دا کړنلاره ددې سبب شوه چې تر ۹۰ سلنه د سينګاپور کاريګر د سينګاپور د ټيليکام خاوندان شول. د ونډو په بازار کې د کاريګرو دا ډول ونډه اخيستل په اټکل ډول په نړۍ کې يو لوی شمېر دی چې وجود لري.

زما ليدنو دا څرګندوله هغه چا چې خپل شخصي کورونه لرل څو ځله ښه ساتل، نظر هغو ته چې په کرايه يې ورکړي وو.

له دې ليدنو څخه ماته پته ولګېده چې پر مالکيت د وياړ احساس د هر انسان طبعي غريزه ده. د ۱۹۵۰ او ۱۹۶۰ کلونو په ستونزو او لاريونونو کې عادي خلکو پراخ ګډون کړی و، دوی به کټارې ماتولې، دولتي تاسيسات يې تخريبول او موټرونو ته يې اور ورته کاوه، خو د ۱۹۶۰ کلونو په منځ کې ياني هغه وخت چې ډېری خلک د کورونو خاوندان شوي وو، په لاريونونو کې د خلکو چلند په بشپړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډول تو پیر کاوه پدې کلونو کې مې ځوانان ولیدل چې خپل موټر سایکلونه یې د واټونو په پارکونو کې ودرولي وو، پخپلو اوږو یې خپل وسایل خوندي ځایونو ته لېږدول، دې چارې زه لا وهڅولم چې هره کورنۍ د فزیکي شتمنۍ خاوندانې کړم، زه پدې باور وم چې دا کورنۍ خپله شتمني د زړه له کومې ساتي، زما د باور سم والی په عمل کې ثابت شو. موږ پرېکړه وکړه چې د خپلې ټولنې شتمنې د شتمنو د ډېروالي سیاست له مخې وو ېشو، نه د سبسیډي د ډالۍ کولو له لارې، هغه لاره چې موږ پرمخ نیولې وه. هغوی چې د ازاد بازار په برخه کې یې نړیواله او په جایزه نه شوه ګټلی، اجازه مو ورکړه چې نورې با ارزښته جایزې د ازادې سیالۍ له لارې وګټلې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

په غرب کې د رفاهي پروګرامونو لګښتونه

د انګلیستان او سویډن د ورځنیو لګښتونو پروګرامونو ته په کتو موږ پرېکړه وکړه چې د دې ملا ماتوونکي سېستم څخه ځان وژغورو. په ۱۹۷۰ کلونو کې مو پام شو چې د دولت لخوا د کورنۍ د سرپرست د مسوولیتونو تقبل په خلکو کې د کاري انګېزې د ضعیف والي سبب کېږي. کورنیو ته نقدي او دوامداري مرستې، په ډېری برخو کې په ټکر کې وې او خلک یې لټۍ ته هڅول. دې ډول مرستو کورنۍ او افراد دې ته هڅول چې د خپل ځان او کورنۍ د هوساینې د کوښښونو څخه اوږې سپکې کړي. جیره خوراک ځینو ته د ژوند په طرز باندې بدل شو، د کاري انګېزې په کمښت سره مو اقتصادي حیثیت یو څه ناسم شو، ځینو نورو د خپلو عایداتو باندې د لوړې مالې له لاسه خپل کارونه له لاسه ورکړل، دې خلکو هم د خپلو اړتیاوو پوره کولو لپاره پر دولت تکیه وکړه. موږ غوره پوه شو چې د پورته پروګرامونو پرځای پخپلو خلکو کې د کنفوسیوس دود ځواکمن کړو، د دې کړندلارې له مخې د کورنۍ هر مشر د خپلې کورنۍ د اړتیاوو د پوره کولو مسوولیت درلود.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د سینګاپور سیاستونو خلک ډېر کار ته وهڅول

زموږ پالیسیو او کړندلارو خلک دې ته وهڅول چې خپله ټوله انرژي او قدرت په اغېزناک او ګټورو کارونو ولګوي. پولي ثبات، متعادله بودیجه او د پانګونې ټیټ مالیات او لوړ تولید یې وهڅاوه. ډېری کاریګرو د خپلو ۴۰ سلنه سپما حسابونو سربېره د اضعافي پس اندازونو خاوندان شول چې په بانکونو او پوسخونو کې یې ساتل.

دې ټولو سپما حسابونو دولت سره مرسته وکړه چې چې د بنسټونو جوړول پیل کړي. پدې لړ کې لاندې بنسټونه شامل وو:

- لارې
- پلونه
- هوایي ډګرونه
- بندونه
- د سوداګریزو مالونو بندر
- د برېښنا مرکزونه او د لېږد سټېشنونه
- د اوبو ذخیرې
- د عامه ټرانزیټ سیستم رغولو مرکز

(c) ketabton.com: The Digital Library

او د دولتي بې ځايه لګښتونو څخه مو مخنيوی وکړ او انفلاسيون مو دومره کچې ته ټيټ کړ چې مجبور نشولو له بهره قرض واخلو.

د ۱۹۶۰ کلونو راپدېخوا د ۱۹۸۵ کاله پرته چې اقتصادي رکود سره مخ وو ، موږ همېشه په لوړ اقتصادي موقف کې وو ، د دولت مخارج په منځنۍ کچه ۲۰ سلنه ناسوچه ملي توليدات جوړول؛ دا رقم د G۷ غړو هېوادونو کې ۳۳ سلنه وو. له بلې خوا زموږ پرمختيايي لګښتونه مو د G۷ غړو هېوادونو څخه څو ځله لوړ وو

په ډېری کلونو کې زموږ موخه داوه چې د خپلې عادي پرمختيايي بوديجې د ملاتړ لپاره کافي ګټه ترلاسه کړو او په عين حال کې د مالياتي جوړښت له نظره ، د خپلې سيالۍ قدرت د نړۍ په کچه خوندي کړو ، په ۱۹۸۴ کال کې د مالياتي عوايدو د مجموعې دوه ثلثه زموږ د مستقيم مالياتي عوايدو جوړول.

پداسې حال کې دا برخه د G۷ غړو مملکتونو کې د درې څلورمې په حد کې وه، موږ د ماليې له وضعې د مالې ورکړې پر لور حرکت وکړ ، په همدې وخت کې د شرکتونو ماليات له ۴۰ سلنه څخه ۲۶ سلنې ته راټيټ شو. سېنګاپور د پانګونې د ارزښت لوړوالی اداره يې له ماليې ورکړې څخه معاف کړه. زموږ ماليه د وسايلو خدماتو باندې چې د پورته د توليد اضعافي ارزښت VALUE ADDED TAX باندې ۳ سلنه موجوده ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

زمــوږ پــر وارداتــو ګمرکــي مالیــات د ۰,۴ ســلنې پــه حــد کــې وه، د انګلیسي سوسیالیستي فلسفې SOAKING THE RICH پر اساس، موږ پـه غیـر منقولـو دارایـي بانـدې د ېـر لـوړ مالیـات وضـع کـړي وو. خـو قانونپوهـانو او هوښـیارو محاسـبینو (د قـانوني تشـو او محاسـباتي چـال نـه پـه ګټـه اخیسـتنې) د هغـو کسـانو لپـاره چـې ددې مالیـاتو پـه راټولولو بوخت وو، په ۱۹۸۴ کال کې د غیر منقولو اموالو بانـدې مـو مالیات له ۲۰ سلنه څخه ۵ او ۱۰ سلنې تـه راټیـټ کـړل. پـه پایلـه کـې پـه مالیه کې دا بـدلون مـوږ پـدې بریـالي کـړو چـې لـه دې لارې څخـه د ېـره ګټه ترلاسه کړو.

ځکـه چـې د نویـو مالیـاتو میـزان، د املاکـو خاونـدان، لـه مـالیې نـه تېښـته یې نور پخپله ګټه نه بلله. زموږ د عوایدو د ېره برخه لـه فیسـونو څخه ترلاسه کېدله چې د دولتي خدماتو په بدل کې اخول کېدل، زمـوږ موخه داده چې دا فیسونه په عـین حـال کـې د یـوې نظـارتي وسـیلې پـه توګه کار وکړي، او د دولتي خدماتو د حد نـه زیـاتې غوښـتنې او غیـر ضروري سرچینو څخه مخنیوی وکړي.

د اقتصـاد پایـداره وده د اقتصـادي ثبات لامـل ګرځـي؛ او اقتصـادي ثبات پخپل وار پانګونه هڅوي او بلاخره د ثـروت د پیـدا کېـدو سـبب ګرځي. ځکـه مـوږ پـه لومړیـو کـې سـخته پرېکـړه کـړې وه او د سیاسـي موخو ترلاسه کولو لپاره مو بې ځایـه لګښـتونه راکـم کـړل. ومـو کـړای شول چې د حسنه او ښه دوران مو په اقتصـاد کـې رامنځتـه کـړ، چـې پـه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټيټو لګښتونو، لوړو پس اندازونو او د کمو تولنيزو مخارجو او د لوړې پانګونې ور ووي

په پايله کې مو وکړای شول د ځوانو بشري سرچينو پر مټ په تېرو دريو کلونو کې د خپلو شتمنيو په پراختيا لاس پورې کړو. په راتلونکو شلو کلونو کې پداسې حال کې چې زموږ نفوس زړښت ته رسېده.

زموږ اقتصادي وده به ورو شي، زموږ شخصي د سپما حسابونه به ټيټ شي، او زموږ روغتيايي لګښتونه به په نفوس کې د زړو افرادو په زياتوالي سره ډېر شي. دا پداسې حال کې ده چې زموږ يو شمېر ماليه ورکوونکي به په راتلونکي کې لږ ووي.

هغه لاره چې موږ کولای شو د لګښتونو په مخنيوي او د زړښت دوران په وخت کې ورسره مقابله وکړو، دا ده نو چې د سپما حسابونو روغتيايي صندوقونه مو ډېر کړل، غوره لاره به داوي چې چې زده کړې او ماهر کډوال خپل هېواد ته جذب کړو ترڅو د مهارتونو ذخيره مو ډېره شي. نو پدې سره به مو د ناخالصو ملي توليداتو او د دولت عايد به مو لوړ کړي وي.

حکومت بايد د ملي ټولنيزو پروژو، مالي ملاتړ ډېر کړي، په هغه صورت کې چې ټولنيزو رضاکاران او د هغوی اداره شتون ولري. ددې بحث په پای کې بايد ووايم چې په هغه صورت کې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کمونیستانو خپل د هلو ځلو نفوذ په ټولنه کې ساتلی وای ، د هېواد په اقتصادي پرمختګ کې به ددې اقداماتو پلي کول اسانه کار نه وی.

له دې نه وروسته چې سېنګاپور په کال ۱۹۶۵ کال کې خپلواکي واخیسته، کمونیستي مشران له سخړو او ستونزو سره مخ شوو ، اساسي قانون یې تر پښو لاندې کړ او د خلکو د عمل ګوند څخه بهر شول. موږ له دې فرصته په ګټنې ، د سېنګاپور سیاست ته نوې بڼه ورکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

سینګاپور دیوه نړیوال سوداګریز او اقتصادي مرکز په توګه

د خلکو عمل ګوند اوسني مشران د ځوان نسل سره د اړیکو په حال کې دي. د ۱۹۹۷-۱۹۹۹ کلونو مالي کړکیچ دې نسل ته یوه لویه ازموینه وه، یانې هغه نسل چې په ژوند کې یې ستونزې نه وې لیدلې.د سېنګاپور خلک او مشران په ګډه د دې ستونزو د حل لپاره سره یو شول او پر ستونزو غالب شول او له ستونزو څخه بریالي راووتل

له مالیزیا سره زموږ دې موسمي کړکیچونو او ستونزو د سېنګاپور خلکو ته دا واقعیت ور زده کړل چې د اسیا په جنوب شرق کې ژوند څنګه تېر کړي.

اوس پوښتنه داده چې ایا هغه سیاسي نظام چې ما او همکارانو مې راتلونکي نسل ته جوړ کړی له بدلون پرته به خپل کار ته ادامه ورکړي کنه؟ زه پدې اړوند شک مند وم. د خلکو د ژوند انداز د ټېکنالوژۍ د انقلاب په پایله کې په چټکۍ سره د بدلون په حال کې وو ، د سېنګاپور خلک به په راتلونکي کې د داسې یو ښه ژوند خاوندان اوسي چې پخوا نه به د ېر تو پیر لري. سېنګاپور به یو مهم نړیوال سوداګریز ، ټرانزیټي او اقتصادي مرکزونو څخه وي چې د د پوهې او تعلیم پر بنسټ به ډېر پرمختګ وکړي او معلوماتي ټېکنالوژۍ پدې عصر کې به خپلې بهرنۍ اغېزې ولري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ښارونو سرسبزه (شنه) کول

لويه ګټه چې موږ وکړه هغه وخت و چې د جبوب شرقي هېوادونو رهبرانو هوډ وکړ چې د خپلو ښارونو په شنه کولو کې به يو بل سره سيالي کوي. ډاکتر ماهاتير (د ماليزيا څلورم لومړی وزير) چې په په ۱۹۷۰ کلونو کې يې ويلای ايستانا کې ژوند کاوه، زما څخه وپوښتل چې د ايستانا چمنونه مو د څه شي په وسيله شنه ساتلي دي. هغه وخت چې هغه صدراعظمی ته ورسېد کولالمپور يې سرسبزه کړ.

د ښارونو د سرسبزه کولو پروژه په جاکرتا کې د سوهارتو، په مانيلا کې د مارکوس ولسمشرا او په بنکاک کې د ثانين لومړي وزير لخوا پرمخ يوړل شوه. ما هغوی پدې کار کې وهڅول چې هغوی د خپلو ښارونو په شنه کولو کې ډېر امکانات لري، ځکه چې هېوادونه يې د سينګاپور اقليم په شان د مناسب اقليم، ونو او بوټو درلودوونکي وو.

بله هېڅ داسې پروژه نه وه چې دومره لويه ګټه يې زموږ سيمې ته رسولې وي. زموږ ګاونډيانو هريوه کوښښ وکړ چې د خپلو ښارونو په سرسبزی او ګل کاری کې له يو بل څخه مخکې شي. د ښارونو د شنه کولو پروژه يوه مثبته سيالي وه، چې ټول ترې برخمن شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا سیالۍ د خلکو د مورال او روحیې د لوړولو لپاره ، د توریزم د پراختیا او د پانګونې د جلبولو لپاره ډېر ګټور تمام شو. د ښارونو په پاک ساتنې او شنه کولو کې سیالي کول ، د سیالیو تر ټولو غوره ډول دی. چې کولای شو ترسره یې کړو. زما په اند ، ډېرې برخې شته دي چې هلته سیالي کول د ګټې پرځای زیان کوي، خو د پاکوالي او شنوالي په اړه رقابت هېڅکله زیان نه لري.

یکشنبه د نوامبر لومړۍ نېټه په کال ۱۹۷۱ کې مونږ کلنۍ نیالګي کېنونه پیل کړه ، چې په هغې کې د پارلمان ټول غړي، ټولنیز مرکزونه او د هغوی مشرانو شرکت کړی و. له هغه کال راوروسته مو دا ورځ نمانځله او پدې ورځ مو نیالونه کېنول.

په سینګاپور کې د نیال کېنولو لپاره مناسبه میاشت د نومبر میاشت ده ، هغه نیالګي چې پدې میاشت کې کېنول کېږي کافي اوبه کولو ته اړتیا لري، ځکه چې باراني موسم کې ډېرو اوبو ته اړتیا نشته، ځکه چې زمونږ د ونو او بوټو ډولونه محدود وو ، خپل څېړنیز ټیمونه مو بوتانیک باغونو ، عمومي پارکونو او قلمه کرلو ځایونو ته خاره او نیمه خاره ځایونو ته ولېږل، چې بېلابېل بوټي له هغو هېوادونو چې یوشان اقلیم لري راوړي، دې ټیمونو ګل لرونکي ډېر بوټي له ځان سره راوړل ترڅو د سینګاپور په خاوره او هوا کې یې وازمایي. زمونږ بوټي پېژندونکو نژدې ۸۰۰۰ ډوله بېلابېل بوټي له ځا سره راوړل چې پدې بوټو کې نژدې ۲۰۰۰ بوټو په سینګاپور کې ښه وده او رشد کولای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شو ، زموږ کرنیزو متخصصینو کلکې ونې ترویج کړې چې زموږ د هېواد د ونو په ډولونو او سمسورتیا کې یې ښه ونډه ترسره کړه.

یو کلیدي شخص چې د ښارونو په شنه کولو کې یې له ماسره مهم رول لوبوه، د سانګ یو کووان په نوم یو منصب دار و هغه په مالیزیا کې د کرنې په برخه کې لوړې زده کړې کړې وې او هوډ یې درلود چې د غوړیو ، ربړونو او خرما تولیدي فارمونو کې دنده ترسره کړي.

کووان له هغو تجربو څخه چې ترلاسه کړې یې وې، د ونو د روزنې په برخه کې یې چې د سړکونو او ښارونو په پارکونو کې کرل کېږي مهارت درلود چې همدا چاره یې په سېنګاپور کې هم پلې کړه چې ښه پایله یې ورکړه. ما ورته خپلې غوښتنې او هیلې وړاندې کړې او هغه هم ورته په ښه جدیت ځواب ورکړ او ډېرې هیلې یې په عمل کې پلې کړې، د هغه ځایناستی د چوا سیان ینګ و ، چې د کرنې په برخه کې یې تخصص درلود.

نوموړي ونې کرل او سرسبزي خپل کار وګاڼه او د کووان کارونه یې وغزول، اوس نو چې کله له بهره د سېنګاپور هوایي ډګر کې کوزېږم او د سېنګاپور پارکونه، چمنونه، ښایسته میوه لرونکې ونې، ګلان او بوټي وینم نو زړه مې باغ باغ کېږي، کولای شم ووایم چې د سېنګاپور سرسبزه کول د لګښت له مخې یوه ګټوره او اغېزمنه پروژه وه چې ما ترسره کړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مطبوعات او بهرنۍ ګتې

موږ په تاکنو کې ګټونکي شوو. د سټریس تایمز ورځپاڼې، مسوولینو او مدیرانو کولالمپور ته خپل ځای بدل کړ. پدې کار سره، هغه څه چې موږ فکر کاوه پرې د تایید ټاپه ولګوله. موږ پدې عقیده وو چې دا ډله خلک زموږ د ملي ګټو خلاف خپرونې کوي او د بریتانیې ګټو او موخو ته انعکاس ورکوي نه دا چې د مطبوعاتو له ازادۍ له غمه مړه دي.

وروسته له دې چې موږ په کال ۱۹۷۵ کې خپله خپلواکي ترلاسه کړه (Strait times) ورځپاڼه بېرته سینګاپور ته راوګرځېده، پخپل دریځ کې یې بشپړ بدلون راوست او د PAP څخه یې ملاتړ وکړ. دې حرکت سره زما په زړه کې ددې ورځپاڼې لپاره کوم احترام پیدا نشو، کله چې د مالیزیا سیاستونو د ورځپاڼې لپاره ګټور نه و نو ورځپاڼې د خپل کولالمپور دفتر په د مالیزیا د ملي یووالي په سازمان چې د مالیزیا د اقتدار ګوند و خرڅ کړ.

زموږ حکومت د خلکو د عمل ګوند انګلیسي ونډه وال ته اجازه ورکړه چې د وزځپاڼې مالکیت وساتي او په سینګاپور کې خپل خپرونو ته دوام ورکړي. ښاغلي سیمویئز د ورځپاڼې مالک، د سولې لپاره زموږ خواته راغی او د خپلې ورځپاڼې د سیاسي اجنډا څخه تېر شو، خپل موضوعات یې اقتصادي او سوداګریزو مسایلو ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځانګړي کړل، د ورځپاڼې بلې مدیرې اغلې لېسلی ببرته سینګاپور ته ستنه نشوه او په استرالیا کې یې ژوند غوره کړ.

له هماغه ځایه چې د سیالۍ پلوی وم، نورې ورځپاڼې مې هڅولې چې په سینګاپور کې خپل کارونه پیل کړي. څو ورځپاڼو خپل کارونه پیل کړل خو ماتې یې وخوړه، د برتیانې د سل کاله حکمرانۍ نه وروسته، د Strait times ورځپاڼې تراوسه د سینګاپور پر مطبوعاتو حاکمیت درلود. د Singapore standard ورځپاڼې لا په ۱۹۶۰ کال کې خپلې دروازې تړلې وې. د Eastrern sun په نوم یوې بلې ورځپاڼې په شخصي توګه په ۱۹۶۶ کال کې خپل کار پیل کړ. د ورځپاڼې د مالک او کاو تر ډېره د ورځپاڼې د کارونو پرځای بداخلاقیو سره سر او کار و.

د چین د جمهوري اژانسو نو څخه تر خبرو وروسته - او کاو- وکړای شول چې درې میلیونه قرضه پیدا کړي. دا قرضه چې د خنده وړ ربع ۱،۰ سلنه توام په کال وه، باید په پنځه کلونو کې ببرته ورکړي. ددې قرضې عمده پټ شرط داوه چې د چین جمهوري مملکت د عمده مسایلو سره غرض ونلري او مخالفت یې ونکړي او په نامهمو مسایلو کې بې لورې پاتې شي.

نو موړې ورځپاڼه د کمزوري مدیریت له امله ډېر زیانونه ولیدل. ورځپاڼې په ۱۹۷۱ کال کې یوه بله مرسته چې ۲۰۰۰،۰۰۰ ډالر کېده ترلاسه کړل. په ۱۹۷۱ کال کې مونږ دغه تور فعالیت چې د بهرني قدرت لخوا تمویلېده افشا کړ. او کاو- دا مطلب ومانه چې دهغه ورځپاڼې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملاتړ چین کاوه، د ورځپاڼې نشراتي بورډ په پایله کې په دا چاره خپل اهانت وګاڼه او استعفاګانې یې ورکړې او بلاخره ورځپاڼه وتړل شوه.

د Singapore Herald ورځپاڼه یوه بله ورځپاڼه وه چې تور فعالیت یې کاوه او په سینګاپور کې یې خپرونې کولې. ددې ورځپاڼې د تمویل سرچینه یوه غیر کمونیستي مرجع وه. دا ورځپاڼه په ۱۹۷۰ کال کې په بهرني مالیکیت سره د بهرنیو او ورځپاڼه لیکوونکو پرمټ خپرونې پیل کړې. ددې ورځپاڼې په پیل کې ماسره دا پوښتنه پیدا شوه چې په کوم دلیل دوه تنه بهرني وګړي چې د ورځپاڼې اصلي خاوندان هم وو په انګلیسي ژبه خپروني پیل کړي، چې د بیان د ازادۍ په پلمه د حکومت ضد نشرات ، د جبري عسکري خدمت په اړه غوغا ، د رسنیو محدودیت او نورو تبلیغاتو لاس پورې کړ.

لیدل کېده چې ورځپاڼه د پیسو له اړخه په زیان کې وه، زموږ د داخلي امنیت ریاست (Internal Security Department) اطلاع ورکړه چې ددې ورځپاڼې لوی ونډه وال یو هانکانګي شرکت دی چې Heeda & Companay نومېږي چې په دوو مجهولو نومونو ثبت شوې وه. ورځپاڼې ډېر ژر ۲،۳ میلیونه ډالره خپله عملیاتي پانګه مصرف کړه. ددې پیسو له خلاصېدو نه وروسته په سینګاپور کې د چیس منهاتن بانک څانګې ۱،۸ میلیونه ډالر قرضه د ضمانت غوښتلو نه پرته یادې شوې ورځپاڼې ته ورکړل. ښاغلي ډیوېډ راکفیلر د یاد بانک مشر،

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې اوند د ځواب ویلو لپاره تر فشار لاندې راغی، ماته یې فون وکړ او ویې ویل چې دا قرضه په اشتباه کې ورکړل شوې ده.

هغه مدعي شو چې لومړي مرستیال یې چې د چیس منهاتن بانک د سینګاپور د څانګې مدیر هم و د یاد بانک له مقرراتو څخه خبر نه و، او پدې نه پوهېده چې یاد بانک ورځپاڼو ته قرضه نشي ورکولای. د هغه توضیحاتو ماته قناعت رانکړ ما د ورځپاڼې له مسوول مدیر چې تازه ګمارل شوی و، وپوښتل چې هایدا او شرکا د ونډو د شرکت ترشا اصلاً څوک و، هغه دا سې فکر کاوه چې زه له دې چارې څخه خبر وم. په ځواب کې یې وویل دد ې ورځپاڼې اصلي مالک دانلډ ستیفنز، په کانبیرا (د استرالیا پلازمېنه) کې د مالیزیا سفیر و.

نومړی شخص مخکې په مالیزیا کې د سباح ولایت اعلای وزیر و، هغه وروسته مسلمان شوی و او په ځان یې د فواد ستیفنز نوم کېښود. د مسوول مدیر څخه مې وپوښتل چې ایا فکر کوي ستیفنز دې په فردي ظرفیت سره حاضري شي چې د یو نیم میلیون ډالرو د بایلوو ریسک په ځان ومني چې د سینګاپور د حکومت پرضد یې تبلیغات کړي، چې د حکومت پرورانډې یې د سینګاپور د خلکو ذهنونه مغشوشول هغه په دې اړوند زما د بې باورۍ په اړوند موافق و.

کله مې چې دا مطلب ۱۹۷۱ کال د مۍ په میاشت کې پخپلې یوې وینا کې افشاد کړه، ستیفنز چې کله چې هغه په سینګاپور کې و ورسره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلد وم چې اوس په کانبیرا کې اوسېده ، ماته یې یو لیک راولېږه چې داسې یې پکې لیکلي وو:

(باید درته ووایم چې ما ددې لپاره په SINGAPORE Herald ورځپاڼه کې پانګونه وکړه چې ما مخکې د ورځپاڼه لیکنې په برخه کې دنده لرله او معتقد یم چې سېنګاپور هغه هېواد دی چې هلته زما پانګونه خوندي ده...

زه زوړ شوی وم او فکر مې وکړ له تقاعدۍ نه مخکې پدې برخه کې په پانګونې سره په هیر الډ ځانته کافي معاش لاسه راوړم. هغه خپله برنامه کې توضیح نکړه چې څنګه یې له پانګونې مخکې پدې برخه کې زه خبر نه کړم او زما د اجازې او ملاتړ په لټه کې هم نشو.

ورځپاڼې او نشرات یې له شک پرته د یوه هېواد په سیاستونو باندې اغېزمن ثابتېدای شي. کله چې په ۶۰ کلونو کې یو بل بهرنی ورځپاڼه لیکوونکی د ټامسن په نوم چې د ورځپاڼه لیکنې یو فعال و ، غوښتل یې چې په سېنګاپور کې یوه ورځپاڼه پیل کړي، ددې کار د ترسره کولو نه مخکې زما خواته راغی او راځخه یې مشوره وغوښته. ما ورته مشوره ورکړه چې دا کار ونکړي، ځکه چې نه مې غوښتل هغه بهرنی چې دلته کومه ریښه نلري زموږ سیاسي اجنډا تعین کړي.

پداسې حال کې چې د هیرالډ خزانه مخ په تشېدو وه، د آوسیان په نوم یوه هانکانګي ورځپاڼه لیکوونکې مېرمن چېد او کاو خور وه یوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

جدي سوداګره په نظر راتلله، په تاکيدي ډول يې ۵۰۰۰۰۰ ډالرور سره د ورځپاڼې ژغورنې ته زړه ښه کړ.

دې ښځې هغه سندونه چې پيسې يې ورکړې وې راته وښودلې، خو دا سند يې نه درلود چې هغه ددې ورځپاڼې شريکه ده که سهمداره. له هغې څخه مې وپوښتل چې ايا هوډ لري چې نورې پيسې هم ورځپاڼې ته ورکړي؛ ځواب يې راکړ چې نه، او ژر يې سينګاپور پرېښود او هانکانګ ته لاړه. د اسيا د مطبوعاتو بنسټ(press foundation of ASIA) چې د مطبوعاتو نړيوال انستيتيوټ سره همکاو، اعلاميه يې صادره کړه او له ما څخه يې وغوښتل چې د ورځپاڼې د نشراتو جواز فسخ نکړم. پدې اعلاميه کې زما څخه غوښتل شوي و چې د اى پى اى کلنۍ غونډه کې وينا وکړم. مخکې له دې چې په نوموړې کلنۍ غونډه کې د ګډون په موخه هلسنکي ته لاړ شم، د سينګاپور هيرالډ ورځپاڼې جواز مې فسخ او باطل اعلان کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولیزې رسنۍ

په یاده شوې کلنۍ غونډه کې که ماګډون نه وی کړی نو اټکل کېده چې ګډونوالو د سینګاپور پرضد یو پربکړه لیک تصویبوه. په هغه بیانیه کې چې وړاندې مې کړه موضوع مې په نوې ډیموکراسۍ کې د رسنیو د رول په اړوند وه، پدې بیانیه کې مې ګډونوالو ته وویل زموږ اړتیا رسنیو ته داوه چې هغه کولتوري او فرهنګي ارزښتونه چې زموږ په ښوونځیو او پوهنتونونو کې تدریسېږي تقویت کړو، نه دا چې نور یې هم ضعیفه کړو.

ټولیزې رسنۍ کولای شي داسې یوه روحیه جوړه کړي چې د هغې پراساس خلک د پوهې، مهارتونو او هغو کاري ډیسپلینونو په ترلاسه کولو کې چې په پرمختللو هېوادونو کې مروج وي وهڅېږي. له دې څېزونو پرته موږ هېڅکله نشو کولای چې د خپلو خلکو د ژوند سطحه پورته کړو.

پدې بیانیه کې، سربېره پردې مې زیاته کړه چې په سینګاپور کې څرنګه مطبوعاتي راپورونه او انځورونه، په داسې یو هېواد کې چې د نژادونو، ژبو، کولتورونو او مختلفو مذهبونو څخه جوړ یو هېواد چې د ستونزو او ان وژنو سبب شوي وو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پدې اړوند مې له دوو مشخصو بېلګو څخه یادونه وکړه، په لومړۍ بېلګه کې مې هغو شورشونو ته نغوته وکړه چې په ۱۹۵۰ کال کې رامنځته ته شوه او د (ځنګلي جنۍ) د جنجالونو په نوم یې شهرت درلود. دې راپورونو ته د سېنګاپور سټېنډرډ ورځپاڼې لمنه وهله او پکې بار بار چاپېدل، پدې راپور کې یوه هالنډۍ جنۍ چې د خپلې مالیزیایي تورۍ سره مسلمانه شوې وه، د حضرت مریم مجسمې سره یې کونډه وهلې وه.

دې چارې د ډېرو احساسات راوپارول او د په واټونو کې د لاریونونو سبب شول، وروسته په ۱۹۶۴ کال کې د چیني ضد شورشونه د حضرت محمد صلي الله علیه وسلم د مولود په ورځ ترسره شول. دا شورشونه په یوې ورځپاڼه کې د ناسمو راپورونو د مکررو په پایله کې ترسره شول. چې د هغوی پر اساس اکثریتو چینایانو په اقلیت مالیزیایانو ظلم کاوه، د مالیزیایي ډلې دا ناسم اخبار خلک شورش ته وهڅول.

حاضرینو ته مې وویل، زه پدې عقیده نه یم چې د ورځپاڼې خاوند هرڅه وغواړي خپاره یې کړي. د ورځپاڼې د امتیاز خاوند او ژورنالېستان یې هغه څوک نه دي چې د د وزیرانو په څېر د خلکو په رایه انتخاب شوي وي. کنفرانس ته زما اخري پیغام داو چې:

د مطبوعاتو او د خبري رسنیو ازادي باید د سېنګاپور د انتخابي حکومت د اساسي اړتیاوو تابع وي، د پاروونکو پوښتنو په ځواب

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې مې په ټول قاطعیت سره مې ادب او نزاکتونه وساتل. څو کاله وروسته مو یو قانون تصویب کړ چې پر بنسټ یې هیڅ څوک حق نلري د یوې ورځپاڼې د عادي ونډو درې سلنې نه زیاته برخه ولري. په ضمن کې پدې قانون کې د ونډو ځانګړې کټګوري مو رامنځته کړه، چې د ونډو د مدیریت په نوم یادېده. د مطبوعاتو وزیر پدې اړه د پرېکړې واک درلود چې څوک به د ونډو مدیریت کې وي. هغه دا ونډې څلورو سیمه ییزو بانکونو ته ورکړې، دې بانکونو سینګاپوري مالکیت درلود. دې ونډه والو په سیاسي لحاظ بې پلوه دریځ نیوه او د خپلو شخصي ګټو لپاره اقتصادي ثبات او ودې ملاتړ کاوه.

زه د هغه سیاست چې غربي نړۍ یې د رسنیو په برخه کې کوي پلوی نه یم. هغه سیاست چې برجسته او شتمن د رسنیو خاوندان چې هرڅه یې زړه وي که له حقیقت څخه هم لرې وي، خپاره یې کړي، ددې پلوی نه یم. په ۱۹۸۰ کال کې یو شمېر انګلیسي ژبې نشرات چې د غربیانو په لاس کې وو، د ملاحظې وړ ډېر شو.

په ښوونځیو کې د انګلیسي تدریس په پایله کې، هغه خلک چې انګلیسي اخبار یې لوسته یا یې انګلیسي سره لېوالتیا لرله، مخ په ډېرېدو وو. موږ کمونیستي نشرات تل بند کړیدي، هېڅ انګلیسي ژبې رسنۍ او یا کوم بهرني رسنیز سازمان پدې اړوند کومه نیوکه نه ده کړې. موږ هېڅ کومه غربي ورځپاڼه نده تړلې، دې ورځپاڼو کله چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زموږ په اړه تورونه لګولي دي يا يې ناسم معلومات خپاره کړيدي، هېڅ کله يې موږ ته دا حق نه دی راکړی چې د دوی د ناسمو معلوماتو او تورونو په اړه ځواب ووايو.

په کال ۱۹۸۲ کال کې مو پرېکړه وکړه چې داسې يو قانون تصويب کړو چې په هغه کې د هغه ورځپاڼو وېش او پلور محدود شي چې د سېنګاپور په کورني سياست کې مداخله کوي. پدې قانون کې د يو معيار داو چې د تشخيص لپاره (د سېنګاپور په کورنيو چارو کې لاسوهنه) دا وه چې ايا د سېنګاپور په اړه که کومه ورځپاڼه ناسم راپور خپروي، حاضره ده چې زموږ ځواب يا سپيناوی هم خپور کړي ، که نه ! نو موږ دا ډول ورځپاڼې ونه تړلې خو تيراژ مو ورته محدود کړ.

هغه چاچې ددې محدوديت په پايله کې نوموړې ورځپاڼه نشو ترلاسه کولی نو کاپي يا د فکس له لارې به يې ترلاسه کوله چې دې چارې ددوی په اعلاناتو باندې ناوړه اغېز وکړ، خو د هغوی د راپورونو د خپرولو خنډ نه ګرځېد.

په پايله کې دې ورځپاڼې والا نشو ويلی چې موږ ددوی د راپورونو څخه وېره لرو، لومړنۍ خپرونه چې دا قانون يې تر خپو لاندې کړ، د Time په نوم يوه امريکايي اونيزه مجله وه. د ۱۹۸۲ کال د اکتوبر په مياشت کې د ولسي جرګې يو وکيل چې د حکومت مخالف و د قرضه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکوونکو د پیسو د غلا په تور او د ناسمو معلوماتو او اسنادو په وړاندې کولو سره د سېنګاپور د محاکمو لخوا مجرم و پېژندل شو.

زما مطبوعاتي سکرتر یو مکتوب مجلې ته ولېږه او په هغه کې د دریو فاحشو غلطیو چې په راپور کې وې اصلاح شوې. مجلې د مکتوب له چاپ څخه سرغړونه وکړه او پرځای یې دوه متنونه وړاندیز کړل چې د مطلب مانا یې تغیروله.

زما مطبوعاتي سکرتر غوښتل چې لیک یې له ایډیټ پرته خپور شي. کله چې مجلې بیا هم دده غوښتنې ته منفي ځواب ورکړ. د مجلې تیراژ مو له ۱۸۰۰۰ څخه تر ۹۰۰۰ پورې او پاتې ۲۰۰۰ کاپیو ته راټیټ کړ. له دې اقدام څخه وروسته، د ټایم مجلې زموږ ځواب د بشپړ متن سره چاپ او خپور کړ.

اته میاشتې وروسته، هغه محدودیت چې پر مجله مو لګولی و، مرتفع کړ. د اسیاسي وال سټریټ ژورنال ورځپاڼې په ۱۹۸۶ کال د ډسمبر په میاشت کې زموږ د ثانوي ونډو بازار په اړه یو دروغجن راپور خپور کړ. پدې راپور کې ادعا شوې وه چې دولت دا بازار ددې لپاره رامنځه کړی چې په هغه کې د هغو دولتي شرکتونو ونډې چې د سقوط په حالت کې وي پر ښاریانو خرڅ کړي.

د سېنګاپور پولي ادارې ددې بې ځایه تورونو په اړه یو لیک د ورځپاڼې اداري ته ولېږه، ورځپاڼې نه یوازې دا چې زموږ لیک خپور

(c) ketabton.com: The Digital Library

نکړ، بلکې ادعا يې وکړه چې دا سې یوه کمپنۍ شته ده او زموږ مکتوب د ورځپاڼې شهرت ته صدمه رسولې. دې ادارې یوه بل لیک د ورځپاڼې ادارې ته واستوه او په هغه کې یې د ورځپاڼې تیروتنو ته ایشاره کړې او هیله یې وکړه چې هغه کوم مطلب و چې د ورځپاڼې شهرت او باور ته يې زيان اړولی؟ هیله مو وکړه چې ورځپانه دې زموږ مکتوب خپور کړي.

ترڅو لوستونکي خپله قضاوت وکړي، خو ورځپاڼې د سقوط په حال کې د دولتي شرکت نوم ذکر نکړ او څرګنده يې نکړه چې کومې برخې ددوی ورځپاڼې باور او شهرت ته زيان اړولی دی.

په ۱۹۸۷ کال د فبروری د اسيايي وال سټریټ ژورنال ورځپاڼې تیراژ له ۵۰۰۰ څخه ۴۰۰ ته راټیټ کړ او هغه مکتوبونه چې د سنګاپور پولي ادارې او ورځپاڼې ترمنځ رد اوبدل شوي وو خپاره کړه. موږ د هغه ورځپاڼه لیکوونکی چې د جنجال سبب شوی و بلنه ورکړه چې د حثیت د زیانمنېدو لپاره يې موږ محکمې مېز ته راوکاږي خو هغه دا کار ونکړ.

په تعجب سره مې واورېده چې د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت ویاند څنګه چې د خپله ورځپاڼې پواسطه راپور ورکړی شوی و. پدې اړه چې موږ د وال سټریټ ژورنال تیراژ رانښکته کړی و، پدې سره يې خپګان څرګند کړ. زموږ د بهرنیو چارو وزارت د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت ترڅو د هغه راپور چې د وال سټریټ ژورنال

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپور کړی و، تایید کړي، ځکه که دا څرګندوني که ریښتیا هم شوې وي نو په ښکاره د سینګاپور په کورنیو چارو کې لاسوهنه ده.

د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت زموږ پوښتنې ته ځواب وویل او زیاته یې کړه چې پدې اړوند له هیڅ کوم خوا پلوي نه کوي او خپله بې پرېتوب ساتي. په یوه بل لیک کې مې د امریکا متحده ایالتو د بهرنیو چارو وزارت څخه مې وپوښتل دبې پرېتوب اصل په پام سره ایا حاضر به شي چې د وال سټریټ ژورنال سره زموږ د تبادله شوو مکتوبونو د خپرواي په اړه تاسف ښکاره کړي. د بهرنیو چارو وزارت بیا بیا دا ویلي چې له هیڅ کومې ډلې پلوي نه کوي.

خو د هغه دایمي ژمنې په اړه چې د وینا د خپلواکۍ په اړه یې لري، دا بیان په دې مانا وه چې مطبوعات د نشراتو په برخه کې چې څه خپروي ازاد دي. په که څه دا چاره غیر مسوولانه او یو طرفه په نظر راتله، زموږ د بهرنیو چارو وزارت وویل چې موږ اړ نه یو چې د امریکا د مطبوعاتو له قانون څخه پیروي وکړو.

زموږ د بهرنیو چارو وزارت په مکتوب کې زیات شوي وو چې، سینګاپور خپل قوانین لري او دا حق خپل ځان ته خوندي کوي چې ناسمو او ګمراه کوونکو راپورونو ته ځواب ووایي. په مکتوب کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ذکر شوي وو چې بهرني مطبوعات په سېنګاپور کې د وېش او نشر (حق) نلري.

موږ دا امتیاز د هغو شرایطو پر بنسټ ورکوو چې موږ ووضع کړيدي. د متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت دې مکتوبونو ته ځواب ونه ویل. دوه اونۍ وروسته وال سټریټ ژورنال یو مکتوب د اړیکو او اطلاعاتو وزارت ته راولېږه او په هغه کې یې د دې اجازه غوښتې وه ترڅو ورځپاڼه هغو ګډونوالو ته وړیا ووېشي چې په ورځپاڼه کې یې ګډون کړی و خو د تیراژ د کمښت له امله ورته ورځپاڼه نه ده رسېدلې.

په مکتوب کې راغلي و، چې ورځپاڼه حاضره ده هغه سوداګرو ته وړیا ووېشي چې د ورځپاڼې د نه رسېدو له امله یې شکایت کاوه، وزارت له دې وړاندیز سره پدې شرط هوکړه وکړه چې سوداګریزې خبرتیاوې به ترې باسي. ورځپاڼې زموږ د اوړاندیز ونه مانه او ټینګار یې کاوه چې خبرتیاوې یې عمده برخه ده او پرته له دې به ورځپاڼه د ډېرو ستونزو سره مخ شي.

موږ وړاندیز وکړ چې هغه لګښت چې د خبرتیاوو د نه خپراوي په برخه کې وي موږ یې پرغاړه اخلو. ورځپاڼې زموږ د اوړاندیز هم رد کړ، په ځواب کې مو ولیکل: تاسو پدې اړه لېوالتیا نه لرئ چې خلک د اعلاناتو له لارې د سوداګرۍ په اړه معلومات ترلاسه کړي، بلکې موخه مو داده چې د اعلانونو له لارې پیسې وګټئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ۱۹۸۷ په سپتمبر کې د ایشیا ویک په نوم امریکایي خپرونې موږ هېڅ وګڼلو او یو ناوړه عمل یې ترسره کړ.

قضیه داسې وه چې زموږ د کورنیو چارو وزیر مطبوعاتي سکرتر یو مکتوب د خپرونې دفتر ته استولی یې وه او په هغه کې یې د هغه ناسم مطلب په اړه ایشاره کړې وه چې په مجله کې خپور شوی و، ایشیا ویک مجلې د دې لیک ځینې برخې د (حقایقو د مسخې) تر سرلیک لاندې خپور کړ. ورځپاڼې نه یوازې دا چې د لیک ځینې برخې لرې کړې وې بلکې له ۴۷۰ څخه ډېرې کلمې یې له ځانه اضافه کړې وې او لیک یې دوه برابره کړی و.

پره له دې چې د سکرتر هوکړه ترلاسه کړي، یا د موضوع د تحریف په اړه لوستوونکو ته افشا کړي. سکرتر یو احتجاجیه لیک ولېږه او په هغه کې یې غوښتي و چې مجله د هغه ټول اصلي لیک او نرې راتلونکې لیکنې له کموالي او زیاتوالي نه پرته چاپ کړي.

ایشیا ویک له دې کار څخه سرغړونه وکړه. موږ د مجلې تیراژ له ۱۱،۰۰۰ څخه تر ۵۰۰ کاپیو پورې کمې کړې. یوه میاشت وروسته، مجلې زموږ لیکونه له ایډېټ پرته خپاره کړل او موږ هغه بندیز چې پرې لګولی مو و یو کال وروسته لرې کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

فیلیپیني رسنۍ

له دې نه وړاندې چې زموږ ستونزه د وال سټریټ ژورنال سره حل شي، راته بلنه راکړل شوه ترڅو په واشنګټن کې د ورځپاڼو د مدیرانو په ټولنه کې چې په ۱۹۸۸ کال د اپرېل په میاشت کې جوړېده وینا وکړم.

بلنه مې ومنله. په یاده غونډه کې مې د خپرو پرمهال یوه جمله اقتباس کړه چې متحده ایالاتو د بهرنیو چارو وزارت د یوه مامور په خاطراتو (یادیزو) کې داسې لیکل شوې وو:

هغه ځای کې چې رسنۍ خپلواکې دي، د مسوولو او نامسوولو مطبوعاتو تفکیک ګران کار دی. ما ددې مطلب په ځرګندولو سره زیاته کړه هغه موډل چې په متحده ایالاتو کې حاکم دی د نړیوال باور څخه برخمن نه دی. د بېلګې په توګه، دفیلیپین رسنۍ د امریکا پر موډل ولاړې وې او د ټولو ازادیو څخه برخمنې دي.

خو دا مطبوعات د فیلیپین د خلکو پروړاندې ناکامې وې. یو اړخیزه او ناخپلواکه رسنیو ددې سبب شوې وې چې د فیلیپین سیاستوال د هغه هېواد د مطبوعاتو بازار بدتر او پخپلو لاسوهنو مبتذله کړي او د خلکو افکار مغشوش کړي. چې خلک پدې پوه نشي چې د هېواد لوړې ګټې یې په څه کې نغښتې دي.

پدې وینا کې ما په یوه نوې مخ پر ودې ټولنه کې د مطبوعاتو پر رول خپل دریځ روښانه کړ. زما په اند د سېنګاپور کورنۍ مناظره خپله د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سـېنګاپور خلکـو پـورې اړه لـري او بايـد وي هم.مـوږ امريکـايي ورځپاڼه ليکوونکي په دې توګه په سېنګاپور کې منو چې سېنګاپور خپلو هېوادوالو ته ور وپېژني.

مـوږ د امريکـايي ورځپـاڼو خـرڅلاو تـه پـدې شـرط اجـازه ورکـوو چې وپـوهېږو هغـوی زمـوږ پـه اړه څـه لـولي. خـو مـوږ هغـوی تـه اجـازه نـه ورکوو چې کوم رول چې پـه امريکا کې لوبوي دلتـه يې هم ولوبوي. يانې موږ هغوی ته اجازه نه ورکوو چې د حکومت کړنو څارنه وکړي.

هــېڅ بهرنــي ټلوېزيــون پــه ســېنګاپور کــې د خپرونــو د خپــرواي غوښـتونکي شـوي نـه و. حقيقـت دادی چـې د امريکـا د اړيکـو او ارتباطــاتو فــدرال کمېســيون لــه **۲۵** ســلنه څخــه د زيــاتو راډيــو ټلوېزيونونو ته پخپل هېواد کې د نشراتو اجازه نه وه ورکړې.

ددې کمېسيون د قوانينو پـر بنسـټ، يـوازې امريکايـان کـولای شـي هغه سوداګري چې د امريکـا د خلکـو پـر عامـه ذهنونو اغېز کوي تـر خپلې ولکې لاندې راولي.

همدا سبب و چې روپرټ مـرداک پـه **۱۹۸۵** کـال کې مجبور شو چې د خپلواکو ټلوېزيونونو د اخيستلو څخه مخکې لومړی د متحده ايلاتـو تابعيت واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه او کور ودانی

د افغانستان ملي تحریک د هېواد پال او فرهنګپال شخصیت ښاغلي (محمود کرزي) څخه د زړه له تله مننه کوي چې د دې اثر چاپ ته یې اوږه ورکړه. ملي تحریک ویاړي چې د علمي اثارو د چاپ لړۍ یې پیل کړې ده. دا لړۍ به دوام لري. موږ له ټولو درنو هېوادوالو څخه په خورا درنښت هیله کوو چې په خپل معنوي او مادي وس د کتابونو د چاپ دا لړۍ لا پسې وغځوي.

یو ځل بیا د دې اثر له ژباړن او چاپوونکي څخه د زړه له تله مننه کوو چې د دې اثر د ژباړلو او چاپولو جوګه شول.

په فرهنګي مینه

د افغانستان ملي تحریک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال چاپ شوي اثار:

ورزش

ننګیالی د زمانې خوشال خټک یم

ما لا ګل بوی کړی نه و

ځوانان د انټرنیټ په زمانه کې

زهر او اوبه

د سینګاپور داستان

ناچاپ اثار:

د ماشوم ارواپوهنه

د حافظې تقویت

نثر ځنګه ولیکو

د افغانستان ملي تحریک
www.melitahrik.com

د خپرونو لړ: ٦٠

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library